

ΕΤΟΣ ΣΤ'

ΤΕΥΧΟΣ 8

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1928

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΛΕΥΘ. ΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ Α.Α.Σ.Δ.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ :
Α. Π. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ :
† ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΓΑΛΑΝΗΣ

PYTHAGORAS

MONTHLY ORGAN OF THE GREEK FR. MASONRY OF A. & A. S. R

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἐξέλιξις τῶν ἀνθρώπων Α. Π. Ἀλεξανδροπούλου Σελίς	289
Ἡ ἠθικὴ ὡς πραγματικότης ἀπορρέουσα ἐκ τῶν φυσικῶν Νόμων Δ. Ψάλτη	> 291
Ὁ Χριστιανισμὸς ὡς μυστηριακὴ ἐκδήλωσις ὑπὸ Ροδόλφου Στάινερ	> 312
John H. Cowles ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τῶν τεχνιδίων του	> 318
Ἀλέκτωρ Δ. Π. Καλογεροπούλου	> 324
Ἐκπολιτιστικὰ καὶ κοινωνικὰ ἔργα.—Ἡ διαθνήξ ἐκθεσις Θεσσαλονίκης	> 326
Εἰς μνήμην Κωνσταντίνου Μελοῦχοῦ	> 327

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ :
ΟΔΟΣ ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 3—ΑΘΗΝΑΙ

ADRESS :
3 VALTETSIOU STREET—ATHENS

Τύποις: Α. Θ. ΔΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ Κολοκοτρώνη 13, Ἀθήναι

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΒΑΛΕΤΤΑΣ

ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ ΠΑΙΔΙΑΤΡΟΣ

Ὁδὸς Πανεπιστημίου 38

Β. Γ. ΒΟΥΛΑΣ

Διευθυντὴς Ἰατρὸς «Εὐαγγελισμοῦ»

Ἐπισκέψεις 3-5 μ.μ. Τηλεφ. 4-96 56 ὁδὸς Γ'. Σεπτεμβρίου

ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΖΕΡΒΟΣ

Διευθυντὴς Ἰατρὸς τοῦ Δημοτικοῦ Μαιευτηρίου Ἀθηνῶν

Ἐπισκέψεις 3-7 μ.μ. Τηλ. 10-20 νέον 84 ὁδὸς Γ'. Σεπτεμβρίου

ΟΔΟΝΤΟΓΙΑΤΡΕΙΟΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ

Ὁδὸς Ἁγίου Μάρκου 11 — Ἀθῆναι

ΡΑΔΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ

Α. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ

Τέως Ραδιολόγου Ἰατροῦ

τοῦ Ραδιολογικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων

Ράδιον καθαρὸν 400 mgr. Ἀκτίνες X 300,000 volts σταθεροῦ δυναμικοῦ. — Ἡ Ραδιοθεραπεία παρέχεται διὰ τοὺς πτωχοὺς ἐκ κληθῶν ὄγκων (Καρκίνου) καὶ κληθῶν ὄγκων πάσχοντες Δωρεάν.

ΟΔΟΣ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ 82 — ΑΘΗΝΑΙ

ΙΑΤΡΟΣ ΠΩΛ. Θ. ΒΕΖΙΡΤΖΗΣ

ΔΕΡΜΑΤΟΛΟΓΟΣ κλπ.

Εἰδικῶς ἀσχοληθεὶς ἐν Βιέννῃ, Βερολίνῳ

καὶ Παρισίοις.

Δέχεται 9-12 καὶ 4-7

Πατησίων 15γ'

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ ἐν Θεσσαλονίκῃ: Γεώργιος Μ. Κωνσταντινίδης
Στοὰ Ἴρις, ὁδὸς Ρογκότη, Πάροδος Μητροπόλεως Τσιμισκή

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

«...ἀλλὰ σὺ θάρσει, ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν
οἷς ἰσθᾶ προφέρουσα φύσις δαίκνυσιν ἕκαστα...»

ΧΡΥΣΑ ΕΠΗ

ΑΘΗΝΑΙ, ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 3

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α. Π. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Νέας Περιόδ. τόμ. ΣΤ'

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1928

Τεύχος 8

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Εἰς διάφορα ἀπὸ ἐξαιτίας κοινωνικά καὶ ἄλλα εἰσηγητικά ἄρθρα ἐπὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς τεκτονικῆς φιλοσοφίας ὡς ἠρμῆνευσα μετ' ἐπιμονῆς, ἵνα ἐμπροσθῶσιν αὐταὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νεωτέρων Ἑλευθέρων Τεκτόνων, ἔγραφον κατὰ καιροῦς ὅτι ἡ εὐνομία καὶ ἡ εὐημερία τῆς παγκοσμίου ἀνθρωπίνης οἰκογενείας ἀποτελεῖ τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς Ἑλευθέρας Τεκτονικῆς· ἔγραφον ἐπίσης ὅτι πρὸς ἐπιδίωξιν τοῦ τοσοῦτον ὑψηλοῦ καὶ εὐρυτάτου σκοποῦ συμβάλλει πρωτίστως ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἐξέλιξις τῶν ἀνθρώπων. Ἀπεδεχόμεν δὲ μάλιστα τὴν θεωρίαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος, μετέχων τῆς θείας οὐσίας, φέρει ἐν ἑαυτῷ τὴν δυναμικότητα τῆς πνευματικῆς τε καὶ ἠθικῆς ἐξελίξεως πρὸς τελειότητα, ἐὰν διαβιοῖ μὲν διὰ τῶν αἰώνων καὶ κατὰ τὴν ἀλληλοδιαδοχὴν τῶν γενεῶν συμφώνως πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τῶν φυσικῶν νόμων καὶ ἐν ταῦτῳ ὑπὸ συνθήκας βιωτικῆς καὶ κοινωνικῆς διανοιοῦσας οὕτως εἰπεῖν εὐρείας λεωφόρους πρὸς τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἐξέλιξιν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινοτήτων.

Ἡ πνευματικὴ ἐξέλιξις ἐπιτυγχάνεται, ὡς εἰκὸς διὰ τῆς καλλιέργειας τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, ἀσκουμένων βεβαίως διὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ διὰ τῆς ἐρεῦνης τῶν νόμων τῆς φύσεως καὶ τῆς δημιουργίας ὡς καὶ τῶν νόμων τῆς ἱστορίας, τῶν γεγονότων καὶ μνημείων τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ πολιτισμοῦ ἀπὸ τῶν πρωτογενῶν ἀνθρώπων μέχρι τῶν συγχρόνων. Καίτοι δὲ κατὰ τὴν εἰρημένην θεωρίαν, ἡ πνευματικὴ ἐξέλιξις τυγχάνει συμφυῆς τῷ ἀνθρώπῳ, ἐν τούτοις ἡ ἐκπολι-

τιστική ενεργητικότης παρωρομήθη ανέκαθεν ἐκ τῆς ἐμφύτου τάσεως πρὸς Θεραπείαν δημιουργουμένων διηνεκῶς πνευματικῶν καὶ σωματικῶν ἀναγκῶν. Ἡ δὲ ἠθικὴ ἐξέλιξις τοῦ ἀνθρώπου προάγεται βεβαίως διὰ τῆς καλλιέργειας τῆς συνειδήσεως ἐν σταθερῷ προσανατολισμῷ πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως καὶ ἐν ἄκρᾳ ὑποταγῇ πρὸς τὴν ἐμφυτον κατ' ἐμὲ ἰδέαν τοῦ ἠθικοῦ ἀγαθοῦ. Οὕτω καλλιεργουμένη ἡ ἀνθρωπίνη συνείδησις, δύναται νὰ ἐξιχθῇ μέχρις ὑπερανθρώπου τελειότητος καὶ νὰ ἐπιτύχῃ ὅπως θεσπίσῃ ἀπόλυτον ἠθικὸν νόμον, μηδὲν μὲν ἀντιτιθέμενον πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως, καθιεροῦντι δὲ τὸ ἠθικὸν ἀγαθὸν ὡς ὑπέριστατον τοῦ ἀνθρώπου ὁδηγὸν ὑπερπάντα τὰ ὑλικά ἀγαθά.

Τοιαύτην διάπλασιν καὶ διαμόρφωσιν τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως ἐπεδίωξαν ἀνεκάθεν τὰ Μυστήρια καὶ δὴ κατὰ τρόπον λίαν ἐπαγωγὸν καὶ ψυχολογικὸν τὰ Ἑλληνικὰ Μυστήρια.

Τοιοῦτον δὲ σκοπὸν ἔσχε κατὰ τοὺς σοφοὺς ἡμῶν προγόνους ἡ μέριμνα περὶ τῆς τῶν παίδων ἀγωγῆς, ἣτις μέριμνα ἀπομακρυνομένη τοῦ σκοποῦ τούτου καὶ περιοριζομένη εἰς τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν, μετατρέπεται εἰς ἀσυνείδητον μέριμναν πρὸς διαφθορὰν τῆς νεότητος.

Ἐν τούτοις παρὰ πᾶσαν ἐκδοχὴν τῆς παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἐμφύτου ἰδέας τοῦ ἠθικοῦ ἀγαθοῦ δυνάμεθα μάλιστα νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἡ πρώτη ὄψις πρὸς διάπλασιν καὶ καθιέρωσιν ἠθικοῦ νόμου ἐγένετο κατ' ἀνάγκην ἅμα ὡς ὁ ἄνθρωπος προῆλθε εἰς σύμπληξιν ὁμαδικῆς κοινωνίας καὶ ἡσθάνθη τὴν ἀνάγκην ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὰ ἐκ ταύτης ἀγαθὰ διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἀτομικῆς ἀνθαιρεσίας καὶ διὰ τῆς ὑποταγῆς τῆς ἀτομικῆς βουλήσεως εἰς στοιχειώδεις κανόνας ἀπορρέοντας ἐκ τῆς κοινῆς συνειδήσεως τῆς μεγάλης πλειονότητος ἐκάστης ὁμάδος τῆς κοινωνίας. Καὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου περὶ τῆς κατ' ἀνάγκην δημιουργηθείσης ἠθικῆς κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῶν φυσικῶν νόμων ἀσχολεῖται ἡ ἀκόλουθος ἐμβριθεῖς μελέτη.

Η ΗΘΙΚΗ ΩΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΣ ΑΠΟΡΡΕΟΥΣΑ ΕΚ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

Ὁμιλία τοῦ ἀδ.: Δ. ΨΑΛΤΗ

γενομένη τὴν 28 Ἀπριλίου 1928 εἰς τὴν Σ. Στοῶν Προμηθεὺς

τὴν 11 Μαΐου » » » » » Θέμις

καὶ τὴν 16 » » » » » Πυθαγόρας

Κατ' ἐντολήν τοῦ φιλτάτου Σεβασμίου τῆς Σεπτῆς ἡμῶν Στοῶς θὰ διεξέλθω ἐνώπιον ὑμῶν τὸ θέμα «πῶς δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ ἠθικὴ φυσικῶς», ὅτι δηλαδή ἡ ἠθικὴ δὲν εἶναι μία πομφολυγώδης ἔκφρασις, οὐδὲ μεταφυσικὴ τις θεωρία, ἀλλὰ μία πραγματικότης ἀπορρέουσα ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν νόμων τῆς φύσεως.

Συναισθάνομαι ὅλην τὴν σοβαρότητα τοῦ θέματος, ἰδίως μάλιστα, ὅταν πρόκειται νὰ διαπραγματευθῶ τοῦτο ἐνώπιον ὑμῶν τῶν τεκτόνων, τῶν ἐπιλέκτων τοῦτέστι ἀνθρώπων. Ἐὰν ἐν τούτοις μὲ ἐνισχύη κάτι εἰς τὴν προσπάθειάν μου αὐτήν, τοῦτο εἶναι ἡ τεκτονικὴ ὑμῶν ἀρετὴ τῆς ἀνεκτικότητος.

Τὸ θέμα τοῦτο ἔχει τὴν σοβαρότητά του ἐνώπιον οἰουδήποτε περιβάλλοντος καὶ ἐὰν ἐκτεθῇ, πολὺ περισσότερῶν ὅμως σοβαρότητα ἀποκτᾷ διὰ τὸ τεκτονικὸν περιβάλλον, ἀφοῦ διὰ νὰ δυνηθῇ κανεὶς νὰ μυηθῇ εἰς τὸν τεκτονισμόν ὀφείλει ἀπαραιτήτως νὰ εἶναι ἐλεύθερος καὶ χρηστοθήτης, ἀποτελεῖ δηλαδή ἡ χρηστοθήθεια τὸν ἕνα ἐκ τῶν δύο ὅρων τῶν ἀπαραιτητῶν διὰ τὸν τεκτονισμόν.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν διαπραγμάτευσιν τοῦ προκειμένου θέματος πληθὺς ἀντιθέσεων, ἀντιρρήσεων καὶ ἀντιγνομιῶν δύναται νὰ ἐκπηδῇ, παρακαλῶ τοὺς φιλτάτους ἀδελφούς, ὅσοι θὰ ἠθέλον νὰ κρατήσωσι σημειώσεις, ὅπως διακρίνωσιν αὐτὰς εἰς ἀφορώσας τὸ κύριον θέμα καὶ εἰς ἀφορώσας δευτερευούσας ἐννοίας διὰ νὰ μὴ κατατριβώμεθα καὶ ἐπὶ τούτων ὑπὲρ τὸ δέον ἐν περιπτώσει γενικωτέρων συζητήσεων.

Τὸ προκείμενον θέμα δίγει καὶ ἀναμοχλεύει τεράστια ζητήματα, ἐφ' ὧν στηρίζεται ὅλη τῆς ἀνθρωπότητος ἡ ζωὴ· εὐνόητον λοιπόν, ὅτι διὰ μίαν λεπτομερῆ ὁποσδήποτε ἔρευναν τοῦ ζητήματος εἶναι τελείως ἀνεπαρκὴς ὁ χρόνος μιᾶς ὁμιλίας καὶ διὰ τοῦτο παρακαλῶ τοὺς φιλτάτους ἀδελφούς, ὅπως ἔχωσι τοῦτο ὑπ' ὄψει των διὰ τὰ κενά. τὸ

ὅποια τυχὸν θὰ ἐπαρουσιάζοντο καὶ διὰ τὴν πληθώραν τῶν ἐρωτηματικῶν, τὰ ὅποια τυχὸν θὰ προέκυπτον εἰς τὰς σχετικὰς σκέψεις των.

* *

Προκειμένου ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν, πῶς δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ἡ ἠθικὴ φυσικῶς εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίζωμεν πρωτίστως, τί εἶνε αὕτη ἡ ἠθικὴ.

Εἰς τὸ τυπικὸν τοῦ Α' Συμβολικοῦ βαθμοῦ ἀναγινώσκωμεν, ὅτι «ἡ ἠθικὴ εἶναι ἐπιστήμη βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως. Εἶναι ὁ φυσικὸς, ὁ παγκόσμιος, ὁ ἀναλλοίωτος, ὁ διέπων πάντα τὰ λογικὰ καὶ ἐλεύθερα ὄντα νόμος. Εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ ἀπόδειξις τῆς συνειδήσεως. Ἡ θαυμασία δ' αὕτη ἐπιστήμη διδάσκει ἡμᾶς τὰ καθήκοντα καὶ τὴν ἠτιολογημένην χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων ἡμῶν καὶ εἰσδύει εἰς τὰ ἐνδύμνα συναισθήματα τῆς καρδίας, ὅπως ἐξασφαλίσῃ τὸν θρίαμβον τοῦ λόγου καὶ τῆς ἀρετῆς».

Εἰς τοὺς χαρακτηρισμοὺς αὐτοὺς τῆς ἠθικῆς βλέπει τις μίαν ὁραίαν περιγραφὴν αὐτῆς καὶ ἓνα θαυμάσιον ἐγκώμιόν της.

Θὰ προσπαθῆσωμεν νὰ φθάσωμεν καὶ εἰς τὸν ὄρισμόν αὐτῆς.

Κατὰ γενικὸν κανόνα ὅλοι σχεδὸν οἱ ἄνθρωποι ἔχομεν τὴν ἰδέαν τοῦ ἠθικοῦ καὶ τοῦ μὴ ἠθικοῦ συμφώνως πρὸς τὰς γενικὰς ἀντιλήψεις τοῦ περιβάλλοντός μας. Ἐν τούτοις, ὅταν πρόκειται νὰ ὀρίσωμεν τὴν ἠθικὴν, νομίζω, ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ δυσκολιῶν, διότι ἡ ἠθικὴ δὲν παρουσιάζεται ἡ αὐτὴ δι' ὅλας τὰς χώρας καὶ ὅλους τοὺς λαοὺς.

Ἐκαστος λαὸς δημιουργεῖ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἠθικὴν συμφώνως πρὸς τὴν νοοτροπίαν αὐτοῦ, συμφώνως πρὸς τὸ ἰδεῶδες τῆς εὐδαιμονίας αὐτοῦ. Ἄλλο ὅμως θὰ εἶναι τὸ ἰδεῶδες τῆς εὐδαιμονίας ἐνὸς λαοῦ ἐμπορικοῦ, ἄλλο ἐνὸς λαοῦ πολεμικοῦ, ἄλλο τὸ ἰδεῶδες αὐτὸ μιᾶς βορείου χώρας καὶ ἄλλο μιᾶς μεσημβρινῆς καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς,

Ἐὰν ἐν τούτοις ἀναζητήσωμεν κοινὰ τινα στοιχεῖα ἀφορῶντα τοὺς ἄνθρώπους ὅλων τῶν χωρῶν, θὰ ἠδύνατό τις, νομίζωμεν, νὰ εἴπῃ, ὅτι ἠθικὴν ἐννοοῦμεν τὸ σύνολον τῶν καθηκόντων ἡμῶν. Καθῆκον δὲ πάλιν ἐννοοῦμεν τὸν σεβασμὸν πρὸς τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων καὶ τοῦ ἑαυτοῦ μας.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὀρισμοὶ εἶναι ἀληθεῖς ἴσως, παρουσιάζουσιν ὅμως τὸ ἄτοπον τοῦ νὰ ὀρίζωσι τὸ ἄγνωστον διὰ τῶν ἀγνώστων εἰς τρόπον ὥστε παρίσταται ἀνάγκη νὰ ὀρίσωμεν, τί εἶναι καθῆκον καὶ τί δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ πάλιν νομίζω, ὅτι ἐμμέσως μόνον καὶ διὰ περιστροφῶν προσπαθοῦμεν οὕτω νὰ ὀρίσωμεν τὴν ἠθικὴν. Διὰ τοῦτο νομίζω, ὅτι ἀπτόμεθα ἀμεσώτερον τῆς πραγματικότητος, ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἠθι

εἶναι αἱ ἔννοιαι αἱ ἀπὸ μακροῦ κρατοῦσαι εἰς τὴν συνείδησιν ἐνὸς λαοῦ καὶ ἀποσκοποῦσαι τὴν πραγμάτων τοῦ ιδεώδους τῆς εὐδαιμονίας αὐτοῦ.

Ὁ ὀρισμὸς οὗτος νομίζομεν, ὅτι θὰ ἐφαίνετο καλύτερο, ἐὰν παρακολουθήσωμεν τὴν ἠθικὴν ἀπὸ τῆς γενέσεως αὐτῆς, συγχρόνως δὲ νομίζομεν, ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἀπεδεικνύετο αὐτομάτως καὶ ἄνευ ἰδιαιτέρων προσπαθειῶν, ὅτι ἡ ἠθικὴ δὲν εἶναι μία πομπωδῆς ἐκφρασις, οὐδὲ μεταφυσικὴ τις θεωρία, ἀλλὰ μία σαφῆς πραγματικότης.

*
* *

Ἄφ' ἧς στιγμῆς ἐφάνη ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπόθησεν ἕνα βίον καλὸν κατὰ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν διέκρινεν ὅπωςδήποτε, τὸ ἦτο τὸ ἀμέσως ὠφέλιμον εἰς αὐτὸν καὶ τὸ ἀμέσως ἐπιζήμιον, ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς ἤρχισεν ἄφ' ἐνὸς μὲν νὰ συνταυτίξῃ τὸ ὠφέλιμον μὲ τὸ πρόπον, τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἠθικὸν καὶ ἄφ' ἑτέρου τὸ ἐπιζήμιον μὲ τὸ ἄδικον καὶ ἀνήθικον. Αἱ σκέψεις του αὐταὶ ἀκαθόριστοι, ἀσαφεῖς κατ' ἀρχὰς καὶ συγκεχυμέναι, προήχθησαν βαθμιδῶν καὶ κατ' ὀλίγον ἐν τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων καὶ ἤρχισαν νὰ γίνωνται σαφέστεραι ἰδέαι, ἄφ' ὅτου κυρίως εἰσῆλθεν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ὁμαδικὸν βίον, εἰς ὃν κατ' ἀνάγκην μόνον εἰσῆλθε διὰ νὰ δυνηθῇ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ὁμαδικῆς δυνάμεως νὰ ἐπιζητήσῃ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ζωῆς του καὶ τῆς εὐδαιμονίας του ἀπέναντι ποικίλων ἐχθρῶν καὶ ποικίλων ἐν γένει ἀντιδράσεων.

Κατὰ τὸν ὁμαδικὸν βίον ἐδημιουργήθη κατάστασις πολυπλοκωτέρα καὶ ποικιλία ὄρων διαβιώσεως, ἢ ἐναρμόνισις τῶν ὁποίων ὑπῆρξε διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀνάγκη ἐπιτακτικὴ, διότι οὕτω μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ καρπωθῇ τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἐργασίας του μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, νὰ ἐπωφεληθῇ τοῦτέστι τῆς συνεργασίας, διὰ τῆς ὁποίας ἐξυπηρετεῖτο μὲ τὴν δύναμιν τῆς ομάδος κατὰ πολὺ ἀνωτέραν τῆς ἀτομικῆς του δυνάμεως.

Κατωτέρω θὰ ἴδωμεν, πόσον ἀπαραίτητος εἶναι ἡ ἠθικὴ διὰ τὴν συγκρότησιν τῶν ομάδων, καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι ἀποτελεῖ τὸ ἀντίρροπον τρόπον τινὰ τῆς τάσεως, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος· νὰ ἀποφεύγῃ τὸν ὁμαδικὸν βίον.

Εἰς τὰς προσπαθείας δὲ τῆς ὁμαδικῆς ταύτης ἐργασίας του ὁ ἄνθρωπος πᾶν ὅ,τι εὔρεν ὠφέλιμον καὶ ἀποσκοποῦν τὴν εὐδαιμονίαν του τὸ ἐχαρρακτήρισεν ὡς πρόπον, ὡς δίκαιον, ὡς ἠθικὸν καὶ ἐφρόντισε νὰ τὸ ἐπιβάλλῃ διὰ τῶν ἀγρῶν καὶ γραπτῶν του βραδύτερον νόμων.

Ὅταν π. χ. εἶδε, πόσον ζημιούται καὶ πόσον ὑποφέρει, ὅταν τοῦ κλέπτουν τὴν ἀπόδοσιν τῆς ἐργασίας του, ὅταν ἐπιζητοῦν τὸν θάνατον του, ὅταν τὸν συκοφαντοῦν, ὅταν τοῦ προσβάλλουν τὰ εὐχάριστα συναισθήματα, τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὸ ἄμεσον περιβάλλον του, ἔχαρακτήρισε τὴν κλοπὴν, τὸν φόνον, τὸ ψεῦδος κτλ. κτλ. ὡς ἀδικίας καὶ ἀνηθικότητας. Τὸν δὲ σεβασμὸν πρὸς τὴν ἐργασίαν του, πρὸς τὴν ζωὴν του, πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐν γένει πρὸς ὅ,τι εἶναι ὠφέλιμον εἰς αὐτόν, ὡς δίκαιον, ὡς ἠθικὴν.

Ἄλλ' ἄρα γε εἶναι τοῦτο ἀπολύτως ἀληθές;

Ἐξομοιοῦντες οὕτω τὸ ὠφέλιμον πρὸς τὴν ἠθικὴν, ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι καὶ μᾶς λείπει διὰ τὸ ἔχωμεν σαφῆ τὴν ἐννοίαν τῆς ἠθικῆς. Οὕτω διὰ τῆς ἐξομοιώσεως ταύτης, ἐὰν ὁ κλεπτόμενος θεωρῇ τὴν κλοπὴν πρᾶξιν ἀδικὴν καὶ ἀνήθικον ὡς ζημιούσαν αὐτόν, ὁ κλέπτης ὅμως θὰ ἠδύνατο τότε νὰ θεωρήσῃ τὴν κλοπὴν πρᾶξιν δικαίαν καὶ ἠθικὴν ὡς ὠφελούσαν αὐτόν καὶ οὕτω μία καὶ ἡ αὐτὴ πρᾶξις θὰ εἴη δύο ἀντιθέτους ὄψεις τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἀνηθικότητος. Τῇ ἀληθείᾳ, ἐὰν βαθέως ἐξετάσῃ τις τὰ πράγματα, θὰ ἠναγκάζετο νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι τίποτε δὲν ὑπάρχει τὸ ἀπόλυτον καὶ ὅτι ἡ θεωρία τῆς σχετικότητος ἔχει πανταχοῦ τὴν ἐφαρμογὴν της.

Μήπως ἄρα γε δὲν βλέπομεν, ὅτι ἐνῶ ὁ φόνος εἶνε ἀνήθικος, ἐν τοῖς τοῖς τὸ φονεῦειν κατὰ τοὺς πολέμους ἔχει τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ ἀπομιν; Ἐὰν βεβαίως ἐξετάσωμεν φιλοσοφικώτερον τὰ πράγματα, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ καταλήξωμεν, ὅτι τὸ ὠφέλιμον εἶναι μόνον ἐν καὶ ὅτι τὸ ὠφέλιμον εἶναι καὶ ἠθικόν.

Πάντως ὅμως αἱ ἀπόψεις αὗται θὰ ἀφεώρουν μίαν κατ' ἐξοχὴν προηγουμένην ἠθικὴν, τὴν ὁποίαν αἱ ἀνθρώπινα μᾶζαι θὰ ἐννοήσουσιν εἰς μέλλον πολὺ ἀπομακρυσμένον ἴσως ἀκόμη, ἐνῶ ἡμεῖς ζητοῦμε νὰ συλλάβωμεν τὴν ἐννοίαν τῆς ἠθικῆς, ὅπως ἔχει μέχρι σήμερον παρὰ τοῖς ἀνθρώποις.

Πρὸς τοῦτο νομίζομεν, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ καθορίσωμεν καλῶς τὸν τὸν ἀντίληψιν τοῦ ὠφελίμου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἠθικὴν.

Οὕτως, ἐὰν καθορίσωμεν, ὅτι τὸ ὠφέλιμον τοῦτο διὰ τὸ ἄτομον μᾶς ὁμάδος δὲν δύναται νὰ ἐννοηθῇ ὡς τοιοῦτον ἄνευ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ νὰ μὴν εἶνε ἐπιζήμιον διὰ τὴν ὅλην ὁμάδα ἢ δι' ἄλλα τῆς ὁμάδος ἄτομα, ὅτι δηλαδή ἀληθῶς ὠφέλιμον δι' ἓνα ἄτομον εἶναι ἐκεῖνον μόνον τὸ ὠφέλιμον, τὸ ὁποῖον δὲν ζημιοῖ τοὺς ἄλλους τῆς αὐτῆς ὁμάδος, τότε νομίζω, ὅτι ἔχομεν συλλάβῃ τὴν ἐννοίαν τῆς ἠθικῆς ἐν τῇ ἐκείνῃ νέσει αὐτῆς κατὰ τὸν ὁμαδικὸν βίον. Ἐὰν δὲ προχωρήσωμεν ἔτι μᾶλλον

λον και ἀληθῶς ὠφελίμον δι' ἓνα ἄτομον θεωρήσωμεν ὄχι μόνον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον δὲν ζημοῖ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον και ὠφελεῖ ἀκόμη αὐτούς, ἐὰν τοὔτέστι προσδώσωμεν εἰς αὐτὸ ὄχι μόνον ἀρνητικὴν ἀπήχησιν ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ και θετικὴν, εὐεργετικὴν τοιαύτην, τότε νομίζω, ὅτι ἔχομεν μίαν ἔτι μᾶλλον προσηγμένην ἠθικὴν και ἐὰν προχωρήσωμεν ἀκόμη περισσότερον και εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ὠφελίμου διὰ τὸ ἄτομον, ἐννοήσωμεν ταυτοχρόνως τὴν ἔννοιαν τοῦ μὴ ἐπιζημίου ἢ και τοῦ ὠφελίμου ὄχι μόνον διὰ τὴν ομάδα, ἀλλὰ διὰ κάθε ἀνθρωπον, τότε νομίζω, ὅτι ἔχομεν μίαν ἀνωτέραν ἠθικὴν.

Οὔτω πρὸς τὸν ὤμον και τυφλὸν ἀγῶνα τῆς ἐπικρατήσεως ἐν τῇ φύσει, καθ' ὃν «ὁ θάνατός σου εἶναι ζωὴ μου» ἔρχεται νὰ ἀντιταχθῆ ἡ ἠθικὴ, ὡς ἐν ἀντίθετον φωτεινὸν σύστημα, καθ' ὃ ἀντὶ αἰωνίου ἀγῶνος και ἀλληλοσπαραγμοῦ ἔχομεν αἰωνίαν τὴν συμμαχίαν και τὴν σύμπραξιν και ἀντὶ ὁ θάνατος τοῦ ἄλλου νὰ εἶναι ζωὴ ἰδική μας ἢ ζωὴ και ἡ εὐτυχία τῶν ἄλλων εἶναι και ἰδική μας ζωὴ και εὐτυχία.

Και αὐτὸ συμβαίνει ὄντως σήμερον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐσωτερικὴν ὀργάνωσιν μιᾶς ομάδος, εἴτε εἰταιρεία λέγεται αὕτη, εἴτε κοινότης, εἴτε πολιτεία, εἴτε κράτος, εἴτε ἔθνος. Ὅταν ὅμως παρατηρήσωμεν τὴν ομάδα ἀγωνιζομένην τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπικρατήσεως ἐναντίον ἄλλης ομάδος, τότε βλέπομεν, ὅτι ἡ ἠθικὴ λαμβάνει μίαν θέσιν τελείως ἀντίθετον, ὄχι μόνον δὲν ἀντιτίθεται εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν τῆς ἐπικρατήσεως, ἀλλὰ και δημιουργεῖ και συντρέχει αὐτὸν και οὔτω βλέπομεν, ὅτι ἡ συγκρότησις τῶν ομάδων, ἡ ὀργάνωσις αὐτῶν, ἡ ἐνίσχυσις και ἔντασις τῶν δυνάμεών των εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπικρατήσεως, ὅλα ταῦτα ὀφείλονται εἰς τὴν ἠθικὴν, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ εἰς ἑκάστην ομάδα και διαπνέει αὐτήν. Πρόκειται βεβαίως περὶ ἠθικῆς περι- κλειομένης εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῆς ομάδος.

Πάντως ὅμως παρατηρεῖ τις αὐτὴν τείνουσαν ὁσημέραι εἰς μίαν βελτίωσιν και ἐπέκτασιν τῶν ὀρίων της ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐλπίσῃ κανεὶς, ὅτι ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτῆς ἢ ὑπὸ τὴν κραταιὰν σφῦραν αὐτῆς, διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν—ἐπικαίρως ἄλλως τε ἐνταῦθα—τεκτονικὴν φρασεολογίαν, θὰ τεθῆ ὅλος ὁ κόσμος, ὡσπερ ἓνα ποιμνιον ὑπὸ ἓνα ποιμένα, ὁπότε θὰ ἔχομεν τὴν ἀνωτέραν ἠθικὴν κατὰ τὴν κλιμάκωσιν, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθημεν προηγουμένως.

Ἐὰν δὲ τέλος προχωρήσωμεν εἰς τὴν κλίμακα αὐτὴν τῆς ἠθικῆς και τὸ ὠφελίμον διὰ τοὺς ἄλλους ἀποβῆ ἀπόλαυσις διὰ τὴν ψυχὴν μας τόσον ἀναγκαία, ὥστε νὰ προσβλέπωμεν εἰς αὐτὴν παραβλέποντες τὴν ἀτομικὴν μας ὠφελιμότητα, τότε πλέον νομίζω, ὅτι φθά-

νομεν εἰς τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀλτροῦισμοῦ, ἢ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀποτελεῖ τὸ κορυφωμα τῆς ἠθικῆς καὶ εἶναι ἰδιότης τῶν ἐξαιρετικῶς ὑπερόχων ἀνθρώπων.

Ἐπὶ τῆς κλιμακώσεως τῆς ἠθικῆς εἰς τὰ διάφορα ἐπίπεδα αὐτῆς θὰ ἐπανέλθωμεν ἅπαξ ἔτι βραδύτερον. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε μόνον περατῶν ἐνταῦθα τὴν ἔννοιαν ταύτην νὰ σημειώσω μίαν ἐπιφύλαξιν διὰ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀλτροῦισμοῦ, κατὰ πόσον τοῦτέστι δύναται αὕτη νὰ εἶναι ἀρετὴ ὁμαδικὴ ἢ ἀτομικὴ μόνον, κατὰ πόσον δηλαδὴ ἐπιτρέπεται νὰ ἀσκῆται ὑπὸ μιᾶς ὁλοκλήρου ομάδος ἢ μόνον παρ' ἐνὸς ἀτόμου.

* * *

Ἐξ ὧσων μέχρι τοῦδε διελάβομεν προβάλλει ἡ ἄποψις τῆς ἠθικῆς ὡς ἐννοίας συμβατικῆς καὶ εἶναι τοιαύτη ἢ τοιαύτη ἀναλόγως τοῦ ἰδεώδους τῆς εὐδαιμονίας ἐκάστου λαοῦ. Κατὰ τὴν ἄποψιν ταύτην ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ—ἔστω καὶ ἀνώτεραι—θὰ ἤρχοντο εἰς βαθεῖαν σύγκρουσιν πρὸς τὴν παραδεδεγμένην ἠθικὴν ἐνὸς περιβάλλοντος διατρέχουσι τὸν κίνδυνον νὰ θεωρηθῶσιν ἀνήθικοι, διότι ἡ ἠθικὴ εἶναι συμβατικὴ. Πρὸς τὴν συμβατικὴν ἐν τούτοις αὐτὴν ἠθικὴν ἀνήκει καὶ ὀφείλει νὰ ἀνήκῃ ὁ σεβασμός.

Τὸ σημεῖον τοῦτο ἐν τῇ διαπραγματεύσει τῆς ἠθικῆς νομίζομεν, ὅτι ἀποτελεῖ σπουδαιότατον σταθμὸν ἀπὸ πρακτικῆς τοῦλάχιστον ἀπόψεως. Διὰ τοῦτο θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε νὰ ἐνδιατρίψω κάπως περισσότερον ἐπὶ τοῦ οὐσιώδους τούτου σημείου, καθόσον ἐὰν δὲν ἐπιχειρήσωμεν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου διασάφησιν τινὰ—ἔστω καὶ ἀμυδροῦν—εἰς τὴν ὁποίαν καὶ μόνον θὰ περιορισθῶμεν σήμερον, νομίζω, ὅτι ἀφίνομεν ἔκθετον τὴν ἠθικὴν καὶ ἡ Σοφιστεία ἢ ἐνεδρευούσα παρὰ τὴν Σοφίαν καὶ τὴν Ἀλήθειαν καὶ τόσῳ ἐπιτηδείως δυναμένη νὰ πλαστοπροσωπῇ αὐτήν, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναιρῇ εἰς οἵανδήποτε στιγμήν τὴν ἔννοιαν τῆς ἠθικῆς, νὰ μεταστρέφῃ αὐτήν, νὰ ἐξαταμίξῃ τὸ κῦρὸς τῆς καὶ νὰ ἐκμηδενίσῃ τὴν ἐπιβολὴν τῆς.

Κατὰ τὴν ἄποψιν λοιπὸν ταύτην ἡ ἔλλειψις σεβασμοῦ πρὸς τὴν παραδεδεγμένην ἠθικὴν ἐνὸς λαοῦ περιπίπτει εἰς τὴν ἀνηθικότητα.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος σεβόμενος τὴν ἠθικὴν τῶν λαῶν, τοῖς ὁποίοις ἐνίκα ἦσκει κατ' ἐξοχὴν ἠθικὴν πρᾶξιν. Καὶ δὲν ἦτο δυνατόν βέβαια νὰ συμβῇ διαφόρως διὰ τὸν ἄξιον μαθητὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, διὰ τὸν μέγαν μαθητὴν τοῦ μεγάλου διδασκάλου.

Ὅταν ὁ Σωκράτης παρακινῆται ὑπὸ τοῦ Κρίτωνος νὰ δραπετεύσῃ τῶν φυλακῶν καὶ ἀφ' ἐνὸς τοῦ λέγει ὁ Κρίτων, ὅτι τὰ πάντα εἶναι ἔτοιμα, ἀφ' ἑτέρου ἀναπτύσσει ὅλα τὰ ἐπιχειρήματά του διὰ νὰ πείσῃ

τὸν Σωκράτη, πόσον χρήσιμος θὰ εἶναι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ζῶν καὶ πόσον ἐπιζήμιον θὰ ἦτο νὰ ἐκλείψῃ, τελευτῶν ὁ Κρίτων λέγει πρὸς τὸν Σωκράτην

— Ἐσκέφθης ὅλα ταῦτα ὦ Σώκρατες ;

Καὶ ἐκεῖνος ἀπαντᾷ

— Καὶ ταῦτα, ὦ Κρίτων, καὶ ἄλλα πολλά.

Μέσα εἰς τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν τοῦ Σωκράτους μὴ δεχομένου τὴν πρότασιν τοῦ Κρίτωνος νομίζω, ὅτι δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν δύο τινά :

Πρῶτον τὴν ἀνάγκην τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς νόμους, πρὸς τὴν παραδεδεγμένην τοῦτέστιν ἠθικὴν, πρὸς τὴν συμβατικὴν ἠθικὴν καὶ δεύτερον, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι πολὺ εὐρύτερον καὶ ἀπείρως πολυπλοκώτερον, ἀφ' ὅτι ὑπέθετεν αὐτὸ ὁ Κρίτων.

Ἄλλὰ ἐκτὸς ὅλων τούτων τῶν δυσκολιῶν, δύναται ἄρα γε νὰ δίδῃ κανεὶς τὴν ἰδίαν λύσιν εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις ;

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα ἢ ἄποψις αὕτη τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὴν συμβατικὴν ἠθικὴν ἐννοοῦμεν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀποτελεῖ ἐνίοτε τροχοπέδην διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ ὁμολογοῦμεν, ὅτι τοῦτο μᾶς φέρει εἰς δυσφορίαν.

Διότι μὲ τὴν ἄποψιν αὐτὴν, πῶς θὰ ἐξελιίσσεται ἡ ἠθικὴ ; πῶς θὰ ἐπὶρχετο ἡ πρόοδος ;

Διότι καὶ ἐὰν δὲν παραδεχθῶμεν τὴν ὑπαρξιν ἀπολύτου ἠθικῆς, πάντως ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν μίαν κλιμάκωσιν ἐν τῇ ἠθικῇ ἀπὸ τὰ κατώτερα εἰς τὰ ἀνώτερα ἐπίπεδα αὐτῆς.

Πῶς θὰ ἐξελιίσσεται τότε αὕτη εἰς τὴν κλιμάκωσίν της ; μὲ τὴν συντηρητικὴν, τὴν καθηλωτικὴν αὐτὴν ἄποψιν.

Αἱ σκέψεις αὗται νομίζω, ὅτι ἄγουσιν εἰς ἓνα ἀδιέξοδον μὲ ὑψηλὰ τεῖχη περιπεφραγμένον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον μόνον τὸ ῥῆγμα τῶν τειχῶν δίδει τὴν ἔξοδον. Τὸ δὲ ῥῆγμα ἐνταῦθα εἶναι ἡ ἐπανάστασις, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὴν πρόοδον δι' ὁδῶν καὶ ἀτραπῶν ἔξω τοῦ πρωτοκόλλου τῶν παραδεδεγμένων ἐνεργειῶν. Θὰ ἔπρεπε μόνον νὰ διακρίνωμεν τὰς ἐπαναστάσεις εἰς εἰρηνικὰς (διὰ τῆς πειθοῦς δηλαδὴ) καὶ εἰς ἐπαναστάσεις τῆς βίας.

Καὶ εἰς τὰς εἰρηνικὰς ἐπαναστάσεις νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ δώσωμεν τὸ ὄνομα ἐπανάστασις, διότι καὶ αὗται φέρουσιν ἀναστάτωσιν τῷ ὄντι εἰς τὸ καθεστὸς τῶν ἔξεόν μας.

Δὲν θέλομεν ἐν τούτοις νὰ εἰπώμεν διὰ τούτων οὔτε, ὅτι πᾶσα πρόοδος ἐπιτελεῖται μόνον δι' ἐπαναστάσεως, οὔτε ὅτι πᾶσα ἐπανάστασις ἄγει εἰς πρόοδον, διότι δὲν δυνάμεθα, νομίζω, νὰ ἀρνηθῶμεν,

ὅτι ἡ πρόοδος καὶ ἡ ἐξέλιξις τῆς ἠθικῆς εἶναι δυνατὴ καὶ ἄνευ ἐπαναστάσεων. Ὅπως δὲν δυνάμεθα καὶ νὰ μὴν ὁμολογήσωμεν, πόσον αὕτη εἶναι τότε βραδεῖα καὶ ἀμφίβολος, διότι δὲν πρόκειται νὰ ἐπέλθῃ ἡ μεταβολὴ διὰ τῆς λογικῆς ἀποδείξεως τῆς ἀνάγκης μιᾶς τροποποιήσεως, πρόκειται κυρίως περὶ ἀλλαγῆς τῶν ἔξεων ἡμῶν. Ἐπὶ τοῦτο προσκρούει πρὸς τὸν μέγαν φυσικὸν νόμον τῆς ἀδρανείας, ὁ ὁποῖος ἰσχύει τόσῳ εἰς τὸν ἀνόργανον κόσμον ὅσῳ καὶ εἰς τὴν ὀργανικὴν καὶ ἔμψυχον ζωὴν ὑπὸ διαφόρους ἀπλῶς ἐμφανιζόμενος ὀνομασίας. Οὕτως ὁ νόμος τῆς ἀδρανείας, κατὰ τὸν ὁποῖον κινουῦνται τὰ σὺράνια σώματα εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν νόμον τῶν συγγενῶν καὶ ἐπικτήτων ἰδιοτήτων, εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν νόμον τῆς κληρονομικότητος. Ὁ νόμος οὗτος τῆς ἀδρανείας κυβερνᾷ λεληθότως τὸ σύμπαν. Φανταζόμεθα, ὅτι ἐνεργοῦμεν αὐτεξουσίως, ἐνῶ δὲν εἴμεθα, παρὰ ἔρμαια τῶν συνηθειῶν μας, παρὰ παίγνια τοῦ νόμου αὐτοῦ τῆς ἀδρανείας.

Καὶ αὕτη ἀκόμη ἡ λογικὴ ὑπόκειται εἰς τὸν νόμον αὐτὸν τῆς ἀδρανείας, κατ' ἀρχὴν τοῦλάχιστον, καὶ ὑπόκειται καὶ ἀμέσως καὶ ἐμμέσως ἀμέσως μὲν διότι σκεπτόμεθα, ὅπως σκεπτόμεθα, διότι ἔχομεν συνηθίσει νὰ σκεπτόμεθα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἔχομεν συνηθίσει πρὸς τὴν νοοτροπίαν αὐτήν, καὶ ἐμμέσως διότι ἡ λογικὴ ἐπηρεάζεται τὰ μέγιστα ἐκ τῶν ψυχικῶν μας διαθέσεων, Τὸ *primū desiderium*, εὐσεβῆς τοῦτέστι πόθος, καθ' ὃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ποθεῖ κανεὶς, αὐτὸ συνηθῶς νομίζει καὶ ὡς καλλίτερον καὶ ὡς ὀρθότερον, εἶναι ἀληθέστατον. Ἡ ψυχικὴ ὅμως ἐξ ἄλλου διαθέσις ἐπηρεάζεται ἀπολύτως, θὰ ἠδύνατό τι νὰ εἴπῃ, ἀπὸ τὴν ἔξιν, ἀπὸ τὸν νόμον τοῦτέστι τῆς ἀδρανείας.

Δὲν θέλομεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπολύτως λογικὴ, ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι ἐκφράζομεν ὅπωςδὴποτε τὴν πραγματικότητα κατὰ τὴν ἐξῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου σχηματογραφίαν: Ἐχομεν ἓνα ὄγκον λογικῆς καὶ ἓνα ὄγκον ἀδρανείας. Τὸ σύνηδες εἶναι ἡ ἀδράνεια νὰ καταπνίγῃ, νὰ καλύπτῃ τελείως τὴν λογικὴν. Ἴσως ὅμως νὰ ὑπάρχωσι καὶ περιπτώσεις, καθ' ἃς νὰ δύναται νὰ ἐμφανίζηται κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ζωηρῶς ἡ λογικὴ, ἐκεῖ ὅπου φαίνεται ἐξασθενούσα ὅπωςδὴποτε ἡ ἀδράνεια. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ζήτημα ψυχοσυνθέσεως τοῦ ἀτόμου, εἶναι ἴσως ζήτημα ἰδιοσυγκρασίας. Εἶναι ἀκόμη ζήτημα βαθυτέρας ἴσως ἐρεῦνης τοῦ νόμου τῆς ἀδρανείας.

Ἡ συμβατικὴ λοιπὸν ἠθικὴ εἶναι σεβαστὴ καὶ κατ' ἐξοχὴν συντηρητικὴ, διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἐξελίξει αὐτῆς προχωρεῖ μὲ βῆμα σημειωτὰ τὰ δὲ ἄλλα αὐτῆς παρατηροῦμεν μόνον κατὰ τὰς ἐπαναστατικὰς π

ριόδους, διὰ νὰ ἐπανεέλθῃ καὶ πάλιν εἰς τὸ σημειωτὸν βῆμα τῆς συντηρητικότητος αὐτῆς ἐπὶ τῶν νέων τῆς ἕξεων.

* *

Κατόπιν τῶν ὅσων εἵπομεν περὶ τῆς συμβατικῆς ἠθικῆς νομίζω ἀναγκαῖον νὰ προσθέσω, ὅτι ἀπαιτεῖται μεγίστη σύννεσις κατὰ τὴν διάπλασιν τῶν κανόνων τῆς ἠθικῆς, διότι ὁ θεσπίζων κανόνας ἠθικῆς συγκρονομένους πρὸς τὴν πραγματικότητα αὐτὸς δημιουργεῖ κόσμον ἀνηθικότητος. Ἐὰν π.χ. ἦτο δυνατόν νὰ θεωρηθῇ ἠθικὴ τὸ νὰ μὴ τρώωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ ἀφ' ἑνὸς ἡ ἠθικὴ εἶναι συμβατικὴ, ἀφ' ἑτέρου δὲν δύνανται οἱ ἄνθρωποι νὰ μὴ τρώωσιν, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ ἐθεωροῦντο ἀνήθικοι καὶ δημιουργὸς τῆς ἀπεράντου αὐτῆς ἀνηθικότητος θὰ ἦτο ὁ θεσπίσας τὴν ἠθικὴν ταύτην. Τὸ δὲ κακὸν εἶναι, ὅτι ὅσῳ περισσότερον ἀνήθικον καὶ ἀδιορθώτως τοιοῦτον εὐρίσκει ἑαυτὸν ὁ ἄνθρωπος, τόσῳ ὀλιγότερον σέβεται ἑαυτὸν καὶ τὴν ἠθικὴν ἐν γένει.

Διὰ τοῦτο τὸ κατὰ φύσιν ζῆν ὀφείλει νὰ ἀποτελῇ τὴν βάσιν τῆς ἠθικῆς, κατὰ φύσιν δὲ ζῆν λέγοντες ἐννοοῦμεν οὐχὶ τὴν ἐπάνοδον πρὸς τὴν ἀπλήν ἐκείνην ζωὴν τῶν πρωτογόνων περιόπου ἀνθρώπων—ὡς συνήθως ἐννοοῦσι πολλοὶ ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον—ἀλλὰ τὴν προσαρμογὴν πρὸς τὴν πραγματικότητα, τὴν ἑναρμόνισιν τῶν ἀναγκῶν τῆς πραγματικότητος, χωρὶς νὰ ἀντίκειται ἡ ἔννοια αὕτη πρὸς ὅλας ἐκείνας τὰς λεπτομερείας, αἱ ὁποῖαι διευκολύνουσι τὴν ἀπόλαυσιν τῆς πραγματικότητος.

Ἐὰν δὲ ἐν τῷ παρελθόντι ἡ ἐγώπαθεια τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἄλλα πιθανῶς αἷτια ἔκαμαν αὐτὸν νὰ παρεκκλίνῃ τῶν ὑγειῶν τούτων ἀρχῶν, ἤδη ὁ ἄνθρωπος μὲ τὰς ἐπιστημονικὰς προόδους, τὰς ὁποίας ἔχει ἐπιτελέσῃ καὶ μὲ τὴν μεγάλην πείραν τοῦ παρελθόντος, πολύτιμον σύμβουλον αὐτοῦ, νομίζω, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀνασκευάσῃ τὰ σφάλματα τῶν προπατόρων του.

Ὅμιλοῦντες περὶ τοῦ κατὰ φύσιν ζῆν νομίζομεν, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ προσπαθῆσωμεν νὰ ἐκφράσωμεν κατὰ τὸν πλεον ἑναργῆ τρόπον, ὅτι εἶναι ἀτολῦτως ἐπιβεβλημένον νὰ ἀντιμετωπίζωμεν τὴν πραγματικότητα ὅποια εἶναι, ὅσονδῆποτε ὠμὴ καὶ ἐὰν τύχῃ νὰ ἦναι καὶ ὅσονδῆποτε δυσάρεστος, χωρὶς νὰ χάνωμεν αὐτὴν εἰς νεφελώδεις θεωρίας, εἰς μεταφυσικὰς ἐννοίας καὶ ποιητικὰς διακοσμῆσεις ἢ αἰσθηματικὰς οὐτοπίας, διότι μόνον, ὅταν ἔχωμεν τελείαν γνῶσιν αὐτῆς, δυνάμεθα νὰ κριτεθῶμεν ἵπτα σχέψεις μας μὲ τὴν ἐλπίδα ἀνευρέσεως τῆς καταλληλοτέρας προσαρμογῆς πρὸς αὐτήν.

* *

Μέσα εἰς τὴν ἠθικὴν αὐτὴν, ὅπως τὴν ἐπαρουσιάσαμεν, ἀνευρίσκειν τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν λαῶν. Ἡ ἠθικὴ αὐτὴ ἐδημιούργησε τοὺς θεοὺς καὶ διέπλασε τὰς θρησκείας, ἐμόρφωσε τὰ διάφορα κοινωνικὰ καθεστῶτα, ἔδωκε τοὺς νόμους καὶ τὰ πολιτεύματα. Πᾶν ὅ,τι δηλαδὴ ἀποτελεῖ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀνθρωπότητος ὀλοκλήρου, πᾶν ὅ,τι κινεῖ καὶ κατευθύνει αὐτήν. Ἀπὸ τὴν ἠθικὴν, ἡ ὁποία διέπνεε κατὰ καιροὺς ἐκάστην χώραν καὶ ἕκαστον λαόν, ἐγεννήθησαν βεβαίως αἱ τυραννίαι καὶ οἱ δεσποτισμοί, ἀλλὰ καὶ τὰ φιλελεύθερα πολιτεύματα καὶ αἱ δημοκρατίαι. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἠθικῆς ἀπήλειπεν ἀπὸ τὸ μέτωπον τῆς ἀνθρωπότητος τὸ αἰσχρὸν στίγμα τῆς δουλείας, καὶ τῆς ἠθικῆς ἐμπνεύσεις εἶναι ἡ ἰσότης, ἡ ἀδελφότης καὶ ἡ ἐλευθερία, διὰ τὰς ὁποίας σεμνύνεται σήμερον ἡ ἀνθρωπότης.

Δὲν ὑπάρχει λαὸς χωρὶς ἠθικὴν, καλὴν ἢ κακὴν, ταπεινὴν ἢ ὑψηλὴν ἀδιάφορον, Κατὰ τὴν ἀγίαν Γραφήν, ἀφοῦ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ πηλόν, ἐνεφύσησεν εἰς αὐτὸν πνεῦμα ζωῆς. Ὅ,τι εἶναι τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς ζωῆς διὰ τὸν ἄνθρωπον, εἶναι καὶ ἡ ἠθικὴ διὰ τοῦ λαοῦς.

Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς ἠθικῆς τῶν λαῶν δημιουργοῦνται οἱ θεοὶ καὶ διαπλάσσονται αἱ θρησκείαι, διὰ τοῦτο βλέπομεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει λαὸς χωρὶς νὰ ἔχη θρησκείαν καὶ χωρὶς νὰ πιστεύῃ εἰς ἓνα ἢ πλειότερους θεοὺς.

Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀκόμη διαπιστωθῇ—ὡς λέγουσιν ὅτι διεπιστώθη— ἡ ὑπαρξις λαῶν χωρὶς θεοὺς καὶ χωρὶς θρησκείαν, ἀδύνατον ὅμως εἶναι νὰ εὐρεθῇ λαὸς χωρὶς ἠθικὴν.

Ἡ ἀπεριόριστος ἀγάπη τὴν ὁποίαν ἐμφύτως ἔχει τὸ ἄτομον πρὸς τὴν ἐλευθερίαν του ἀποτελεῖ σοβαρώτατον διαλυτικὸν στοιχεῖον διὰ τὴν ἔννοιαν τῆς ὁμάδος, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον δὲν δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν τυραννίαν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Τοῦτο θὰ ἦτο καταφανέστερον, ἐὰν ἕξις μακρῶν αἰώνων δὲν ἐκάλυπτε διὰ τοῦ παχέος πέπλου τῆς πρᾶγματικότητος εἰς τρόπον ὥστε σήμερον νὰ ὑπολαμβάνηται ὁ ἄνθρωπος, ὅτι εἶναι φύσει κοινωνικὸν ζῷον καὶ οὐχὶ κατ' ἀνάγκην τοιοῦτον.

Ἀπέναντι τῆς τάσεως αὐτῆς, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος τοῦ νὰ ἀποφεύγῃ τὸν ὁμαδικὸν βίον χάριν τῆς ἐλευθερίας του ἐμφανίζεται ἡ ἠθικὴ—ὁποίαν τὴν ἐπαρουσιάσαμεν—ἀποτελοῦσα τὴν ἀντίρροπον τρόπον τινὰ δύναμιν ἐκείνην, ἡ ὁποία συνέχει ἐν εἴδει κρῖνων ὅλα τὰ ἄτομα εἰς ἓν σύνολον, τὴν ὁμάδα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λαὸς εἶναι ἔννοια ὁμαδική δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ λαὸς χωρὶς ἠθικὴν.

Δὲν θέλομεν νὰ θίξωμεν ποσῶς διὰ τούτων τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ.

Αὕτη ἀποτελεῖ κεφάλαιον ὅλως διόλου αὐτοτελές. "Ἄλλο τί εἶναι Θεός καὶ ἄλλο τί πρὸς βεβύει ἕκαστος λαὸς ὡς Θεόν.

* *

Ἡ ἠθικὴ γεννηθεῖσα καὶ ἐξελισσομένη καθ' ὄν τρόπον ἐπαρουσιάζομεν αὐτὴν εἶναι μία ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τοῦ περιβάλλοντος. Δὲν εἶναι, ὡς θὰ ἔλεγον ἴσως οἱ ποιηταί, κάτι τὸ θεῖον, τὸ ὁποῖον ἐδέχθη ὁ ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ, ἀλλὰ αὐταὶ αὐταὶ αἱ ἐπιταγαὶ τῆς πραγματικότητος αἱ καθοδηγοῦσαι αὐτὸν πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν του, εἶναι ἡ μέθοδος, διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος προσαρμόζεται πρὸς τὴν πραγματικότητα, πρὸς τὸ περιβάλλον του ἐν γένει διὰ τὴν ζήσῃ καὶ εὐδαιμονήσῃ, καὶ ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐδαιμονήσῃ, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ζήσῃ.

Ὅπως δὲ πᾶν τὸ μέγα, πᾶν τὸ ἄκρως σοβαρὸν προσωποποιεῖται καὶ ἐξιδανικεύεται κατὰ ἓνα ἢ ἄλλον τρόπον, οὕτω καὶ ἡ ἠθικὴ ἐκ τῆς ξηρᾶς πραγματικότητος ὀρμηθεῖσα, ἐξιδανικεύθη εἰς μεταφυσικὰς ἐννοίας καὶ ἐνῶ ἐκ τῆς γῆς ὑψώθη εἰς τὸν οὐρανόν, ἐμποιεῖ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατεπέμφθη εἰς τὴν γῆν, ἡ δὲ θρησκεία ὑπῆρξεν ἡ πρώτη συστηματοποιημένη ἐφαρμογὴ αὐτῆς.

Ὅταν π. χ. ὁ Μωϋσῆς ἀνέβῃ ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ διὰ νὰ γράψῃ τὸν δεκάλογον, θὰ ἠδύνατο κανεὶς νὰ εἴπῃ, ὅτι ἀνέβῃ εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ ὄχι διὰ νὰ λάβῃ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀνυψώσῃ τὴν ἠθικὴν τῶν Ἰουδαίων μέχρι τῆς ἐννοίας τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ περιβάλλῃ αὐτὴν διὰ τοῦ κύρους καὶ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ θεοῦ.

Ἐνταῦθα βλέπομεν μίαν σύγχυσιν, ἡ ὁποία παρουσιάζεται εἰς τὴν σχέσιν αἰτίου πρὸς αἰτιατὸν μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ ἀναστρέφῃται ἡ σχέση αὕτη καὶ νὰ φαίνεται τὸ αἷτιον ὡς αἰτιατὸν καὶ τὸ αἰτιατὸν ὡς αἷτιον. Πλάνη, εἰς ἣν ἄλλως τε συχνάκις περιπίπτει ὁ ἄνθρωπος με ὅλας τὰς συνεπειὰς ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν εἰς τὰς περαιτέρω ἐρεῦνας του τὰς ὀρμωμένας ἀπὸ τὴν πεπλανημένην αὐτὴν βίασιν.

* *

Αἱ ἐννοιαὶ τῆς ἠθικῆς μεταδίδονται ὑπὸ τῆς παραδόσεως διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του δὲ ὁ ἄνθρωπος, ὅπως ἐξασφάλισῃ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἐννοιῶν αὐτῶν τῆς ἠθικῆς, ἐδημιούργησε τοὺς νόμους κατοχυροῦντας τὸ ἐπιβαλλόμενον δίκαιον.

Ἄλλὰ οἱ νόμοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐμφανισθῶσι πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς γραφῆς.

Πρὸς δὲ οἱ νόμοι δὲν ἠδυνήθησαν οὔτε καὶ μέχρι σήμερον ἀκόμη

να περιλάβουν άπάσας τās έννοιās τῆς ἠθικῆς. Ἡ φιλανθρωπία π. χ., ἢ έλεημοσύνη, εἶναι ἠθική, ὁ νόμος ὅμως δέν ἠδυνήθη νά τās περιλάβῃ, διὰ τοῦτο ἔχομεν νόμους γραπτούς καί νόμους άγράφους, τὸ σύνολον δέ τῶν δύο τούτων νόμων νομίζω, ὅτι άποδίδει τήν ἠθικήν.

Ἡ ἠθική προϋπῆρχε τῶν νόμων κατὰ πολλοὺς αἰῶνας. Τὸν νόμον τότε, άνεπλήρου ἢ θρησκεία μία συστηματοποιημένη, έπαναλαμβάνομεν, ἠθική, ἣτις περιελάμβανε καί εἰς εὐρύτεραν άπό τοὺς νόμους κλίμακα τῆς έπιταγῆς αὐτῆς, άκόμη δέ καί μέχρι σήμερα ἡ θρησκεία συμπληροῖ τὸν νόμον έκφράζουσα πληρέστερον τήν έννοιαν τῆς ἠθικῆς ένὸς λαοῦ.

*
* *

Ἡ κλιμάκωσις, τήν ὁποίαν άνεπτύξαμεν προηγουμένως τῆς ἠθικῆς, μᾶς δεικνύει τὰ διάφορα έπίπεδα αὐτῆς, άλλά καί έμπεριστατωμένως, ὅταν αναλογισθῶμεν τήν θυσίαν τῆς Ἰφιγενείας ὑπὸ τοῦ Ἄγαμέμνονος, τοῦ Ἰσαάκ ὑπὸ τοῦ Ἄβραάμ, τās άνθρωποθυσίας έν γένει εἰς τās διαφόρους θεότητας καί παραβάλομεν ταύτας πρὸς τοῦ Χριστοῦ τὸ νεώτερον κήρυγμα «ἔλεον θέλω καί οὐ θυσίαν» δέν δυνάμεθα νά μῆ άναγνωρίσωμεν εἰς τὸ νεώτερον αὐτὸ κήρυγμα μίαν άσυγκρίτως άνωτέραν ἠθικήν. Ὑπάρχει άραγε ὅμως καί αντίληψις περὶ τῆς ἠθικῆς, τῆς ὁποιᾶς νά μῆ ὑπάρχη ἄλλη άνωτέρα; ένέχουσα δηλαδὴ τήν έννοιαν τῆς άπολύτου ἠθικῆς;

Δέν γνωρίζω, εάν δύνатаί τις νά άπαντήσῃ μετὰ πεποιθήσεως έπὶ τοῦ προκειμένου, θά μοῦ έπιτρέψῃτε μόνον νά εκθέσω μερικᾶς άπόψεις.

Ἐφοῦ ἡ ἠθική—τοιαύτη ὁποίαν τήν έπαρουσιάσαμεν—σκοπὸν ἔχει τήν εὐδαιμονίαν τοῦ ανθρώπου, εκείνη ἡ ἠθική θά ἦνε καλύτερα, ἡ ὁποία άποβλέπει εἰς τήν τελειότεραν εὐδαιμονίαν καί τοιαύτη νομίζομεν, ὅτι θά ἠδύνατο νά θεωρηθῇ εκείνη, ἡ ὁποία ίκανοποιεῖ ὅλας τās άνάγκας ὄλων τῶν ανθρώπων.

Λαμβάνων δέ τις ὑπ' ὄψει τήν φύσιν τοῦ ανθρώπου, θά ἠδύνατο νά διακρίνῃ τās άνάγκας αὐτοῦ εἰς τρεῖς κατηγορίας:

πρώτην τήν άφορῶσαν τήν συντήρησιν τοῦ ατόμου

δευτέραν τήν άφορῶσαν τήν διαιώνισιν τοῦ εἶδους καί

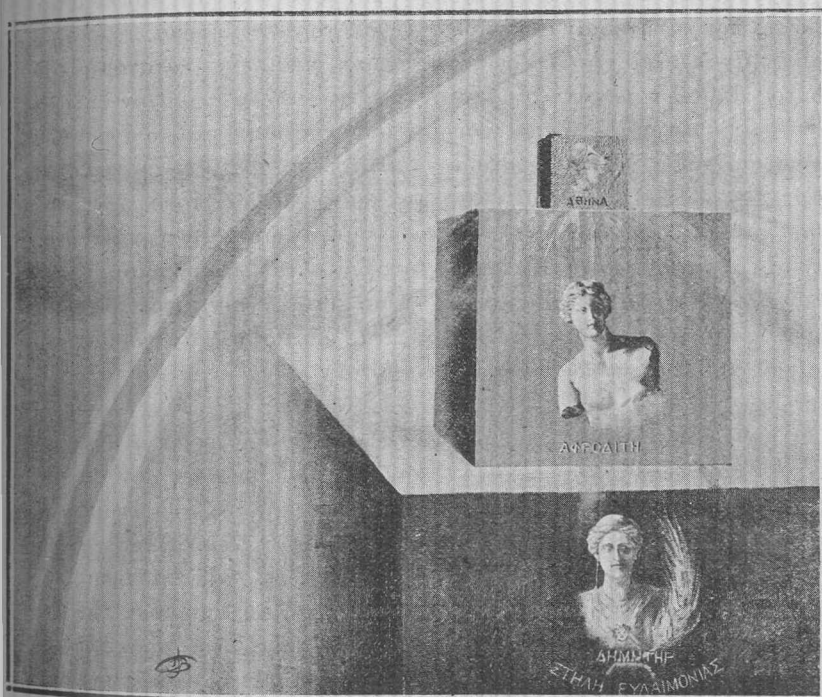
τρίτην τήν άφορῶσαν τήν πνευματικήν άπόλαυσιν, τήν πνευματικήν ἠδονήν.

Σχηματογραφικῶς έπεχείρησα νά άποδώσω τήν έννοιαν ταύτην εἰς μίαν συμβολικήν εἰκόνα, τήν ὁποίαν παρακαλῶ, ὅπως μοῦ έπιτρέψῃτε νά παρουσιάσω εἰς ὑμᾶς μετὰ τήν στήλην τῆς εὐδαιμονίας εἰκονιζομένην εἰς τρεῖς έπαλλήλους κύβους: τὸν κατώτερον, ὅστις εἶναι καί μεγαλύ-

τερος με ἀτελείωτον τὴν ἑκτασιν, χρώματος γηίνου, φέροντα τὴν Δήμητρα ἀνάγλυφον ἐπ' αὐτοῦ σύμβολον καὶ εἰκονίζοντα τὴν πρώτην κατηγορίαν.

Τὸν μεσαῖον κῦβον ἐξέρουθρον φέροντα σύμβολον τὴν Ἀφροδίτην καὶ εἰκονίζοντα τὴν δευτέραν κατηγορίαν καὶ

Τὸν ἀνώτερον κῦβον μικρόν, χρυσοῦν, με ἀνταυγείας ἀπαστραπτού-

Ἡ ἀνωτέρω εἰκὼν παρατίθεται ἄνευ τῶν χρωμάτων αὐτῆς ἕνεκα τεχνικῶν δυσχερειῶν.

σας πανταχόθεν καὶ με σύμβολον τὴν Ἀθηνᾶν εἰκονίζοντα τὴν τρίτην κατηγορίαν.

Τὴν ὅλην εἰκόνα συμπληροῖ τὸ οὐράνιον τόξον, ἢ Ἴρις, σύμβολον τῆς εἰρήνης, ὃ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ εὐνοϊκώτερον ἔδαφος διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀναλύοντες μίαν ἐκάστην τῶν κατηγοριῶν τούτων παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ πρώτη, ἡ τῆς συντηρήσεως τοῦτέστι τοῦ ἀτόμου, ἀφορᾷ αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπαρξιν τῆς ζωῆς. Εἰς αὐτὴν ἀνάγεται πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν

διατροφήν καὶ συντήρησιν ἐν γένει τοῦ ἀτόμου μὲ ὅλας τὰς ἀπείρους λεπτομερείας αὐτῆς. Θὰ ἦτο μάταιον νὰ ἀπασχοληθῇ κανεὶς μὲ τὰς δύο ἄλλας κατηγορίας, ἐὰν δὲν εἶχεν ἐξασφαλισθῆ προηγουμένως αὕτη, ἐξ οὗ καὶ τὸ ῥητὸν *primum vivere, deinde philosophare*, τοῦτέστι πρῶτα τὸ ζῆν καὶ κατόπιν τὸ φιλοσοφεῖν, ἢ ἀκόμη γενικώτερον «πρῶτον τὸ ζῆν καὶ κατόπιν τὸ εὖ ζῆν». Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀπλήν ἐξασφάλισιν τῆς ζωῆς ἀρχόμενοι βλέπομεν προχωροῦντες, ὅτι περικλείεται μέσα εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ὅλον τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα, τὸ ὁποῖον διαρκῶς ἀπασχολεῖ τὴν ἀνθρωπότητα, ἢ δὲ δικαιοτέρα κατανομή τοῦ πλούτου ἀποτελοῦσα τὸ περιμάχητον καὶ κάθε τόσῳ ἐπίμαχον ζήτημα διὰ τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν περικλείεται, ὁ ἀγὼν τῶν τάξεων, ὁ ὁποῖος ἀπειλεῖ σήμερον νὰ ἀνατρέψῃ τὰς οἰκονομικὰς συνθήκας, ἐφ' ὧν βασιζονται αἱ σημεριναὶ κοινωνίαι καὶ προσελκίει τὸν ἀνθρώπον μὲ ἐπαγγελίας πρὸς νέαν εὐδαίμονα ζωὴν, εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν περικλείεται. Εἰς τοὺς νέους ὀρίζοντας, τοὺς ὁποῖους ἐπαγγέλλονται διὰ τὴν ἀνθρωπότητα αἱ ἰδέαι αὐταί, ὑπάρχουσι βεβαίως καὶ ἄλλα στοιχεῖα ἀνήκοντα καὶ εἰς τὰς ἄλλας δύο κατηγορίας, τὸ προέχον ὅμως, τὸ ἐπικρατοῦν, τὸ κυριαρχοῦν στοιχεῖον εἶναι τὸ οἰκονομικόν.

Δὲν εὐρέθη ἀκόμη ἢ ἐναρμόνισις ἐκεῖνη τῶν διαφορῶν συμφερόντων, ἢ ὁποία ἀπὸ τὴν σύγκρουσιν καὶ τὸν ἀλληλοσπαραγμὸν θὰ μετέφερε τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν συνεργασίαν καὶ τὴν ἀδελφοποίησιν. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς σφαίρας αὐτῆς εὐρίσκομεν τὰ πλεῖστα τῶν ἐγκλημάτων, τοὺς πολέμους καὶ τὰς καταστροφὰς τῶν, τὰς ὁμότητες καὶ τὰς δηώσεις καὶ τοὺς ἐξανδραποδισμούς, οἱ ὁποῖοι ἐξομοιοῦσι τὸν ἀνθρώπον πρὸς τὰ θηριωδέστερα κτήνη. Ἡ λογικὴ τοῦ συμφέροντος καταπνίγει πᾶσαν ἄλλην λογικὴν ἢ κάλλιον εἰπεῖν τὸ κακῶς ἐννοούμενον συμφέρον καταπνίγει τὴν λογικὴν, οἱ δὲ πόλεμοι — ἐξωτερικοὶ καὶ ἐσωτερικοὶ — τοὺς ὁποῖους θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὀνομάσῃ ὡς συρροὴν ἐγκληματικῶν πράξεων, ἀποτελοῦσι τὸν φόρον, τὸν ὁποῖον ἀποτίει εἰσέτι ὁ ἀνθρώπος εἰς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ.

Αἱ ἰδέαι ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξῆγον τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς διαρκοῦς καὶ ματαιοσχόλου ἐν πολλοῖς ὑπερκοπάσεως, ἀπὸ τὸν κόσμον μιᾶς ὀξείας ἀνταγωνιστικῆς βιοπάλης, μιᾶς ἐντατικῆς καὶ ἀδιαπτώτου μερίμνης διὰ τὴν ἀγωνίαν τῆς αὔριον, ἀπὸ τὸν κόσμον τὸν ἄγοντα ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀμίλλης εἰς τὸν ἀλληλοσπαραγμὸν καὶ αἱ ὁποῖαι θὰ ἔφερον αὐτὸν εἰς ἓνα κόσμον ἐμπνέοντα ἀπολύτως τὸ αἴσθημα τῆς ἀσφαλείας πρὸς τὸ ζῆν, τῆς ὁμεριμνησίας καὶ τῆς γαλή-

νης, εἰς ἓνα κόσμον ἔνσαρκόνοντα τὸ δόγμα, ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι δικαίωμα, αἱ ἰδέαι αὐταί, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐδημιούργουν ἐν μιᾷ λέξει τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ πεδίου, θὰ ἀπετέλουν τὸν ὠραιότερον κώδικα τῆς ἠθικῆς ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου.

Καὶ συγκρίνοντες πρὸς ἀλλήλους τοὺς δύο τούτους διαφορετικούς κόσμους δὲν γνωρίζω, ἐὰν δυνάμεθα νὰ ἀποταθῶμεν πρὸς αὐτοὺς μετὰ τοὺς θεῖους τούτους λόγους τοῦ Χριστοῦ.

«Μάρθα Μάρθα περὶ πολλὰ τυρβάζει, ἐνὸς δ' ἔστι χρεία, Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν ἐξελέξατο μερίδα».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν δευτέραν κατηγορίαν, τῆς διαιωνίσεως τοῦ εἶδους, νομίζω, ὅτι πρέπει ἰδιαιτέρως ὅλως νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχήν μας ἐπ' αὐτῆς. Ὅσονδήποτε καὶ ἐὰν εἶναι μικροτέρα τῆς πρώτης κατηγορίας, εἶναι πάντοτε πολὺ μεγάλη μετὰ παροδικῶν ἐντάσεων μεγίστων. Τὰ εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπαγόμενα ἀπασχολοῦσι τὴν ἀνθρωπότητα μετὰ ἐννοίας μᾶλλον ἀφηρημένας, μετὰ τὸ αἶσθημα τοῦ ἔρωτος, τῆς ζηλοτυπίας, τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τῆς στοργῆς, τῆς τιμῆς κλπ. καὶ μετὰ τὰς ἐννοίας αὐτὰς πιστεύει ὁ ἀνθρώπος τὴν ἠθικὴν ὡς ἀμεσώτερον καὶ στενωτέρον συνδεδεμένην.

Μέσα εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐννοιῶν αὐτῶν θὰ εὕρωμεν δημιουργομένην τὴν ἔννοιαν τῆς οἰκογενείας, ἐπὶ τῆς ὁποίας βασίζεται τὸ σύνολον ἢ τοῦλάχιστον τὸ πλεῖστον τῶν πολιτειῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν κοινωνιστικῶν καθεστώτων. Μέσα εἰς τὸν κύκλον αὐτὸν θὰ εὕρωμεν ἐκεῖνα τῶν ἠθῶν καὶ ἔθιμων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερον ἐρριζωμένα μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῶν λαῶν.

Αἱ ἔννοιαι τῆς κατηγορίας ταύτης αὐταὶ κυρίως ἔδωκαν τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην θέσιν τῶν δύο φύλων καὶ καθώρισαν τὰς σχέσεις αὐτῶν.

Τὰ αἰσθήματα τὰ ἀφορῶντα τὸν περὶ οὗ πρόκειται κύκλον ἀποτελοῦσι διὰ τὸν ἀνθρώπον τὸ κρηπίδωμα τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἐκείνης τῆς σχέσιν ἐχούσης πρὸς τὸ γενετήσιον αὐτοῦ αἶσθημα, ἀγρίως δὲ ἐξανίσταται κατὰ πάσης προσβολῆς αὐτῶν. Τὰς προσβολὰς ταύτας τὰς ἐξακτῆρισε μάλιστα ὡς προσβαλλούσας τὴν ἔννοιαν τῆς τιμῆς, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐπεζήτησε νὰ κατοχυρώσῃ τὰς ἐνδομύχους εὐχαριστήσεις αὐτοῦ τὰς σχετιζομένας πρὸς τὸ γενετήσιον αὐτοῦ αἶσθημα. Κατὰ τὰ παρ' ἡμῶν ἰσχύοντα καὶ μόνον ἢ χαλάρωσις τῶν ἠθῶν θεωρεῖται προσβάλλουσα ἐκ βάθρων τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον καὶ θίγει κυριώτατα τὴν ἐγωπάθειαν, ἰδίως τοῦ ἀνδρός.

Τὸ σύνολον τῶν αἰσθημάτων τούτων ἀπετέλεσε σύστημα ὁλόκληρον μετὰ ἰδιαίτερα ἠθῆ καὶ ἔθιμα παρ' ἐκάστῳ λαῷ, μετὰ τὸ οἰκογενειακὸν

δίκαιον, μὲ τοὺς γραπτοὺς καὶ ἀγράφους νόμους. Τὸ σύστημα τοῦτο ἀπετέλεσε τὴν βάσιν πάσης σχεδὸν πολιτείας.

Ὁ Ἔρωσ, ὅλοι γνωρίζομεν, ὁποῖαν σφοδρὰν ἐπιρροὴν ἀσκει ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Γάλλοι λέγουσι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶναι «ἡ μεγάλη ὑπόθεσις τῆς ζωῆς ἐκάστου ἀτόμου». Εἰς τὴν Ἀντιγόνην τοῦ Σοφοκλέους εὐρίσκομεν τοὺς ἑξῆς στίχους:

Ἔρωσ ἀνίκατε μάχαν
ὅς ἐν κτήμασι πίπτεις
ὅς ἐν παρειαῖς νεάνιδος ἐννουχεύεις
φοιτᾶς δ' ὑπερπόντειος
ἐν τ' ἀγρονόμαϊς ἀδλαῖς
καὶ Σ' οὔτ' ἀθανάτων φύξιμος οὐδεὶς
οὔθ' ἀμερῶν ἀνθρώπων
ὁ δ' ἔχων μέμνηεν

καὶ τοὺς ὁποίους θὰ μοῦ ἐπιτρέψητε νὰ συνοψίσω ὁπωσδήποτε καὶ εἰς ἑλευθέραν παράφρασιν ὡς ἑξῆς:

Ἔρωσ ἀνίκητε
κανένας δὲν ἔμπορεῖ νὰ Σ' ἀποφύγῃ
οὔτε ἀνθρώπος οὔτε θεὸς
καὶ τρελλαίνεις αὐτόν, ποῦ κατέχεις.

*
* *

Αἱ κοινωνίαι ἅπασαι κατὰ γενικὸν κανόνα, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἐθέσπισαν αὐστηρότατα μέτρα διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ γενετησίου αἰσθήματος ἐπιτρέπουσαι αὐτὴν μόνον ἐντὸς ἀκριβῶς καθωρισμένων διατυπώσεων καὶ τοῦτο, διότι ἐπεζήτησαν νὰ διαφυλάξωσι ζηλοτύπως τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον, ἢ μορφήν τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τοιούτου ἢ τοιούτου καθορισμοῦ τῆς κατευθύνσεως τοῦ γενετησίου αἰσθήματος. Ἐνεκα τούτου ἡ ζωηρὰ καὶ ἀνεπιφύλακτος ἐκδήλωσις αὐτοῦ ἐκπίπτει εἰς τὴν συνείδησίν μας καὶ παρουσιάζεται ὡς λαγνεῖα, ὡς ἀκολασία, ὡς τι τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀνήθικον καὶ αἰσχροῦν. Καὶ ὅμως ἡ ζωτικότητα τοῦ αἰσθήματος τούτου, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἀποτελεῖ τὸν δείκτην τῆς ζωτικότητος μιᾶς φυλῆς, δεδομένου ὅτι ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς ἀποτελεῖ τὸν δείκτην τῆς ζωτικότητος αὐτῆς, αὕτη δὲ πάλιν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ γενετησίου αἰσθήματος. Αἱ σχέσεις αὗται μεταξὺ τοῦ γενετησίου αἰσθήματος καὶ τῆς ζωτικότητος μιᾶς φυλῆς—σχέσεις κατ' εὐθεῖαν ἀνάλογοι—θὰ ἦσαν ἔτι καταφανέστεραι, ἐὰν ἡ ἐπινοητικότης τοῦ ἀνθρώπου δὲν κατόρθωνε νὰ ἀναιρῇ κατὰ βούλησιν σχεδὸν τὴν γονιμότητα τῶν διασταν-

ρώσεων τῶν φύλων αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε τὴν μεγάλην ζωτικότητα τοῦ γενετησίου αἰσθήματος νὰ μὴ παρακολουθῇ πλέον ἢ μεγάλη αὐξησις τοῦ πληθυσμοῦ. Πάντας ὅμως αἱ σχέσεις αὗται ἐξακολουθοῦσι παραμένουσαι μεταξύ των κατ' εὐθείαν ἀνάλογοι παρ' ὅλας τὰς ἀλλοιώσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν.

Τὸ ἀνθρώπινον εἶδος θὰ ἐξέλπειν, ἐὰν τὸ αἶσθημα τοῦτο ἐσβέννυτο ἢ καὶ μόνον ἐὰν ἐμειοῦτο, καθόσον ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζῶον ἐνδωοτόκον καὶ εἶναι λογικὸν νὰ θέλῃ νὰ ἀποφεύγῃ τὰς ὀδύνας καὶ τοὺς κινδύνους, μὲ τοὺς ὁποίους πληρώνει τὴν διαιώνισιν τοῦ εἴδους του. Καὶ μόνον ἢ μεγάλη ζωτικότης τοῦ αἰσθήματος τούτου ἐγγυᾶται τὴν διαιώνισιν τοῦ ἀνθρώπινου εἴδους.

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃτε δὲ νὰ ἀναμνησθῶ ἐνταῦθα ὀλίγους στίχους ἀφορῶντας τὸ αἶσθημα τοῦτο. Ἀφοῦ ὁ ποιητὴς ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ συνεχίζει ὡς ἑξῆς.

Ποῖος ἄρά γε ποτὲ ποιητὴς θὰ τὸ ὑμνήσῃ
ὡς του πρέπει, ὡς τ' ἀξίζει!

πέλαγος ἔχει τὰς ἀπολαύσεις, κύματα ἔχει τὴν ἡδονὴν
καὶ εἶναι πλάσμα τῆς αὐτῆς ἢ πλάσις ἢ θαυμασία καὶ ἢ τρανή.

Τοιαύτην σημασίαν ἔχει ἡ ζωτικότης τοῦ αἰσθήματος τούτου, ἀλλὰ καὶ τοιαύτην ἀποστροφὴν μᾶς φέρει ἡ ἀπροκάλυπτος ἐμφάνισίς του, ὥστε νὰ καταπίπτῃ τοῦτο εἰς τὴν συνείδησίν μας καὶ νὰ τὸ στιγματίζῃ κατὰ τὸν χειρότερον τρόπον ἢ ἠθικῇ. Τὸ ἀληθὲς ὅμως εἶναι, ὅτι ἐκπίπτει εἰς τὴν συνείδησίν μας ὄχι ἡ μεγάλη ζωτικότης τοῦ αἰσθήματος τούτου, ἀλλὰ ἡ καθυστέρησις τῶν ἐπισχετικῶν δυνάμεων ἐν τῇ ἐκδηλώσει αὐτοῦ εἰς, τρόπον ὅτε νὰ ἐλλείπῃ ὁ ἀπαιτούμενος σεβασμὸς πρὸς τὴν παραδεδεγμένην ἠθικὴν, τὴν συμβατικὴν ἠθικὴν.

Διὰ νὰ καταστῶ δὲ καταληπτότερος, θὰ προσπαθῆσω νὰ ἐκφράσω τοῦτο δι' ἀριθμῶν. Ἄς ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ ζωτικότης τοῦ αἰσθήματος αὐτοῦ ἐκφράζεται μὲ τὸν ἀριθμὸν 100, αἱ δὲ ἐπισχετικαὶ δυνάμεις μὲ τὸν ἀριθμὸν 60. Ἡ κατάστασις αὕτη θὰ ἐκπίπτῃ εἰς τὴν συνείδησίν μας ὄχι διὰ τὸν ἀριθμὸν 100, ἀλλὰ διὰ τὸν ἀριθμὸν 60, ὁ ὁποῖος δὲν ἠδυνήθη νὰ καλύψῃ τὸν ἀριθμὸν 100 καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἑξῆς· ἐὰν ἔχωμεν τὴν ζωτικότητα ἐκφραζομένην μὲ τὸν ἀριθμὸν 200, τὰς δὲ ἐπισχετικὰς δυνάμεις μὲ τὸν ἀριθμὸν 250, ἡ κατάστασις αὕτη δὲν θὰ ἐκπίπτῃ εἰς τὴν συνείδησίν μας, καίτοι ἐνταῦθα ἡ ζωτικότης εἶναι διπλασία.

Ἐν γένει ἡ σφαῖρα αὐτῆς τῆς γενετησίου ἡδονῆς ἐθεωρήθη ἀρχόντως σοβαρὰ διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὑπάρχει δὲ καὶ θεωρία ὑπὸ

τὸν ὄρον Libido, καθ' ἣν τὰ πάντα ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς γενετησίου αὐτῆς σφαίρας, ὅτι δηλαδή ἡ ἐπιρροή αὐτῆς δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸ γενετήσιον αἰσθημα, ἀλλὰ, ὅτι αὐτὴ δίδει τὸν τόνον, ἀπηγεῖ, κυριαρχεῖ καὶ κατευθύνει ἅπασαν τὴν ψυχικὴν καὶ διανοητικὴν σφαῖραν.

Ἐὰν παρατηρήσωμεν τὰ πτηνὰ καὶ τὰ πλείστα τῶν ζῴων, θὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι τὸ μέγιστον τῆς ἐνεργητικότητος τῆς ζωῆς των συμπίπτει μὲ τὴν περίοδον ἐκείνην τῆς ἀκμῆς τοῦ γενετησίου αἰσθήματος, ἀκόμη δὲ καὶ αἱ ὠραιότεραι ἐκφάνσεις αὐτῶν εἰς πτέρωμα, εἰς τρίχωμα, εἰς φωνὴν κ.τ.λ. κ.τ.λ. μὲ τὴν περίοδον ἐκείνην συμπίπτουσιν. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀκόμη δὲν διαφεύγει τοῦ κανόνος τούτου. Παρ' ὅλην τὴν πλουσιωτάτην ἐναποθήκευσιν τῶν παραστάσεων του, παρ' ὅλην τὴν φαντασίαν του, αἴτινες εἶναι ἱκαναὶ κατὰ ποικίλους τρόπους καὶ διαφόρους ἐποχὰς τὰ διεγείρωσιν αὐτόν, ἐν τούτοις ἔχει καὶ αὐτὸς τὴν περίοδον τῆς γενετησίου ἀκμῆς του συμπίπτουσαν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον πρὸς τὴν ἀκμὴν καὶ τῶν λοιπῶν σωματικῶν, διανοητικῶν καὶ ψυχικῶν του δυνάμεων.

Εἶναι ἄρα γε ἀπλῆ σύμπτωσης τὸ νὰ ἀκμάζουσιν ὅλαι αὐταὶ αἱ ἰδιότητες συγχρόνως ἢ ὑπάρχει σχέσις τις; καὶ ποία;

Εἰς τὴν πειραματικὴν ἐπιστήμην τῶν νεωτέρων χρόνων ἐπεφυλάχθη φαίνεται ἡ ἐλπίς τῆς διαφωτίσεως τοῦ ζητήματος τούτου καὶ τὰ πειράματα τοῦ Βορονόφ ἴσως νὰ μᾶς δείξωσι κάπως σαφέστερον, ὅποιαν ἐπίδρασιν ἔχουσιν οἱ γεννητικοὶ ἀδένες ὄχι μόνον ἐπὶ τοῦ γενετησίου αἰσθήματος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς καθόλου ψυχικῆς καὶ διανοητικῆς σφαίρας καὶ τῆς ὑγείας ἐν γένει.

Διὰ τὴν γενετήσιον λοιπὸν σφαῖραν, ἐφόσον τοσαύτην ἐπιρροὴν ἔξασκεῖ ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, σημαίνει, ὅτι πρέπει νὰ εὐρώμεν τὸν καλλίτερον τρόπον τῆς τακτοποιήσεως αὐτῆς ὡς συντελεστοῦ τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας καὶ συνεπῶς καὶ τῆς ἠθικῆς, ἐφ' ὅσον μάλιστα ὁ συντελεστής οὗτος παρουσιάζει πολλαπλᾶς ὄψεις, μίαν ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρω τὴν εὐγονίαν διὰ τῆς ἐπιλογῆς.

Τὸ θέμα ἀνοίγεται ἐνταῦθα εὐρύτατον ὥστε νὰ ὑπερβαίῃ τὰ ὅρια τῆς ὁμιλίας ἡμῶν.

* *

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τρίτην κατηγορίαν τῆς πνευματικῆς ἡδονῆς, αὐτὴ ἔχει τὴν μικροτέραν ἔκτασιν, καθόσον ὀλίγοι μόνον τῶν ἀνθρώπων ἔχουσι τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ ἀπολαύωσιν αὐτὴν ἐπαρκῶς. Ἀλλὰ ὅσω ὑπολείπεται εἰς ἔκτασιν, τόσω ἔχει τὴν μεγαλυτέ-

ραν ἔντασιν καὶ λαμπρότητα. Οὐδεμία ἄλλη ἡδονὴ δύναται νὰ παραβληθῆι πρὸς αὐτὴν καὶ ὅσοι ἐνεπλήσθησαν ἀπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν ἡδονὴν αἰώνιοι μένουσι λάτρεις αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ παριστῶμεν αὐτὴν μὲ τὸν μικρότερον μὲν κῦβον, ἀλλὰ χρυσοῦν σκορπίζοντα ἀκτῖνας πανταχόθεν. Αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ διεισδύουσι καὶ εἰς τὸν δεύτερον κῦβον φθάνουσαι καὶ εἰς τὸν πρῶτον ἀκόμη διὰ νὰ δείξωμεν, ὅτι καὶ εἰς τὴν γενετήσιον ἡδονὴν δύναται νὰ προσδώσῃ ἀξίαν μεγαλυτέραν ἢ συμμετοχὴ αὐτῆς, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς συντηρήσεως τοῦ ἀτόμου ἀκόμη.

Εἰς τὴν σφαῖραν αὐτὴν τῆς πνευματικῆς ἡδονῆς εὐρίσκονται ὅλαι αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ γλυπτικὴ, ἡ θεία μουσικὴ καὶ ἡ κορωνὴς ὄλων τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν ἢ ποιήσεις. Εἰς αὐτὴν εὐρίσκομεν τὴν θεῖαν μέθην τοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς ἁρμονίας, τῆς ἁρμονίας οὐχὶ μόνον τῶν φράσεων πρὸς ἀλλήλας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐννοιῶν πρὸς ἀλλήλας, ἀλλὰ καὶ τῶν φράσεων πρὸς τὰς ἐννοίας, τὴν ἁρμονίαν τῶν γραμμῶν καὶ τῶν χρωμάτων, τὴν ἁρμονίαν τῶν κινήσεων. Εἰς αὐτὴν εὐρίσκομεν τὴν φιλοσοφίαν, τὴν τηλαυγῆ ἐπιστήμην καὶ τὴν πρόδρομον αὐτῆς πολλάκις διαίσθησιν.

Δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ ἐννοηθῆι πλήρης εὐδαιμονία ἐνὸς ἀτόμου ἄνευ τῆς ἀπολαύσεως τῆς ἡδονῆς ταύτης.

Καὶ ὅ,τι θὰ ἡδύνατο νὰ μᾶς κάμῃ νὰ ἀπολαύωμεν τὴν ἡδονὴν ταύτην εἶναι ἡ ἐκπαίδευσις. Ἡ καλλιέργεια τοῦτέστι τῆς διανοητικότητος ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ αὕτη εἰς οὐδὲν ἄλλιν θὰ ὠφέλει, ἐὰν δὲν παρηκολουθεῖτο ἀπὸ τὴν υγιαντικὴν μόρφωσιν. Ἡ ἐκπαίδευσις τότε μόνον θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρῆται πλήρης, ἐὰν σὺν τῇ καλλιέργειᾳ τῆς διανοητικότητος ἡμῶν, ἐπὶ τε τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως, ἐκαλλιέργει συγχρότως καὶ ἐξίσου καὶ εἰ δυνατόν πλειότερον καὶ κατὰ προτίμησιν μάλιστα ἀπόλυτον τὴν μόρφωσιν τῆς ψυχῆς.

Ἡ καλλιέργεια πρὸς προαγωγὴν τῶν καλῶν ψυχικῶν διαθέσεων ὀφείλει νὰ εἶναι ἡ πρώτη φροντίς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς, ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουσι τὰ πάντα, ἄνευ αὐτῆς ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν πλήρη εὐδαιμονίαν ὅσασδήποτε ἄλλας ἐπιτυχίας καὶ ἐὰν ἔχωμεν, διότι ἀπλούστατα θὰ λείπῃ τὸ ὄργανον τὸ ἰκανὸν νὰ ἀπολαύσῃ ταύτας ἐπαρκῶς. Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις ἐκλεπτύνει τὸ πνεῦμα, ὥστε νὰ ἀπολαύῃ ὁ ἄνθρωπος πληρέστερον τὰς ἡδονάς. Ἄνευ τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ἀναπτύξεως θὰ ὁμοιάζωμεν μὲ ἄνθρωπον πάσχοντα ὑπὸ βαρκοϊίας καὶ προσερχόμενον εἰς μουσικὰς συνθέσεις μεγίστης δυνάμεως μὲ τὴν ἀξίωσιν νὰ ἀπολαύσῃ αὐτάς.

Ἐκείνη λοιπὸν ἡ ἠθικὴ, ἡ ὁποία θὰ παρημέλει τὸν παράγοντα τοῦτον τῆς εὐδαιμονίας, ποτὲ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ πληροεσττέρα ἠθικὴ.

Ὡς τελειότεραν δὲ ἠθικὴν νομίζομεν ἐκείνην, ἡ ὁποία θὰ κατώρθου τὴν πραγμάτων ἐνὸς ιδεώδους ἀνταποκρινομένου καὶ εἰς τοὺς τρεῖς αὐτοὺς παράγοντας.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ ὄροι οἱ πραγματοποιοῦντες τὸ ιδεῶδες ἐνὸς λαοῦ πηγάζουσιν, ὡς εἶδομεν, ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς πραγματικότητος, ἡ ἠθικὴ ἡ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν ὄρων τούτων δὲν εἶναι πομπολυγώδης τις ἔκφρασις, οὐδὲ μεταφυσικὴ τις θεωρία, ἀλλὰ αὐτὴ αὐτὴ ἡ σκοπιμωτέρα ἑναρμόνισις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς περιβάλλον αὐτοῦ.

* *

Φίλιτατοι ἀδελφοί

Ἐχων ὑπ' ὄψει τὴν σημασίαν τοῦ σημερινοῦ θέματος, αἰσθάνομαι ἰδιαίτερον εὐχαρίστησιν ἐπικοινωνῶν δι' αὐτοῦ μεθ' ὅσων τὸ δυνατόν πλειοτέρων ἀδελφῶν διαφόρων Στοῶν μετὰ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἐν τῇ διακρινούσῃ αὐτοὺς ὑπερόχῳ ἰκανότητι θὰ ἠδύνατο νὰ προαγάγῃ εἰς τὰς Στοὰς αὐτῶν κατὰ τρόπον πολὺ ἀνώτερον ἡμῶν τὰς σχετικὰς πρὸς τὸ προκείμενον θέμα ιδέας. Νομίζω δέ, ὅτι τοῦτο καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς τεκτονικῆς μορφώσεως θὰ συνετέλει καὶ εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῶν τεκτόνων, ὅπως καταστῶμεν ὠφελιμώτεροι παράγοντες κατὰ τὰς ζυμώσεις τῶν διαφόρων κοινωνικῶν ζητημάτων, καθόσον ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐκφράσω τὴν γνώμην μεθ' ὅλου τοῦ προσήκοντος πρὸς ὑμᾶς σεβασμοῦ, ὅτι, ἐὰν ᾖναι φρόνιμον νὰ μὴν ἀναμιγνύηται ὁ τεκτονισμὸς ἐπὶ διαφόρων ἐπιμάχων ζητημάτων καὶ διὰ τὴν ἀποφυγὴν ἐσωτερικῶν τυχόν διαιρέσεων καὶ διαμαχῶν καὶ ἵνα μὴ ἐν περιπτώσει προστριβῶν καὶ ἀποτυχιῶν ἐξέρχεται μετὰ ἡλαττωμένον τὸ γόητρον καὶ τὸ κῦρος αὐτοῦ, εἶναι ἐξ ἄλλου ὅμως ἐπιβεβλημένον, νομίζω, νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ τὸν τεκτονισμὸν, ὡς ἀπὸ ἀγαθὸν φυτόριον, πληθώρα ἀνθρώπων ἐνεργῶς ἐργαζομένων ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐργαζομένων οὐχὶ ἐπὶ τοῦ περιορισμένου πεδίου τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας καὶ τῶν στενῶν ὁρίων τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς ἐλεημοσύνης, διότι ἡ τοιαύτη ἐνεργεία, ὅσονδήποτε καὶ ἐὰν ᾖναι ἀγαθὴ, θὰ ὁμοιάζε σταγόνα ἐν τῷ ὠκεανῷ, ἀλλὰ εἰς τὰς σφαίρας τῶν γενικῶν ἀρχῶν καὶ εἰς τοὺς κύκλους τῆς ὅσων τὸ δυνατόν μεγαλυτέρας ὁμαδικῆς ἐνεργείας.

Τονίζω από σκοποῦ τὴν λέξιν *ἐνεργῶς* διότι ὁ περιορισμὸς τῶν τεκτόνων· εἰς τὸ νὰ καλλιεργῶσι καὶ προάγωσι τὴν ἀτομικὴν τῶν μόρφωσιν τηροῦντες· μίαν θέσιν παθητικὴν προσφέρει βεβαίως εἰς τὴν κοινωνίαν ἄτομα μὴ ἐπιζήμια ἢ καὶ ὀφέλιμα κἄπως, ἢ ἐνεργῶς ὅμως ἀνάμιξις αὐτῶν θὰ προσέφερον ἀπείρως μεγαλυτέρας ὀφελείας καὶ εἶναι ἴσως προσήκον νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα τοὺς λόγους τούτους τοῦ Χριστοῦ: «Μὴ κρύπτετε τὸν λύχνον ὑπὸ μόδιον».

Εἶναι ἀληθές, ὅτι μὲ τὴν παθητικὴν θέσιν εἶναι συνδεδεμένοι δύο ἀρεταί, ἡ σεμνότης καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη. Ἄλλὰ «μηδὲν ἄγαν» καὶ νομίζω, ὅτι τὴν κατευθυντήριον γραμμὴν τοῦ τέκτονος ἐν τῇ κοινωνίᾳ δὲν πρέπει νὰ τὴν καθορίζῃ οὔτε ἡ ταπεινοφροσύνη ἐκείνη, ἢ ὅποια θὰ ἔφθαγε μέχρι τῆς ἀνενεργείας καὶ τῆς νεκρότητος, οὔτε ἡ ματαιόδοξος πάλιν ἐγωπάθεια, ἀλλὰ μόνον ἡ εἰλικρινὴς ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ διακαὴς πόθος τῆς πραγματώσεως αὐτῆς μὲ τὴν δυνατὴν ἐκάστω μεγαλυτέραν ἐνεργητικότητα.

ΡΟΔΟΠΦΟΥ ΣΤΑ·Ι·ΜΕΡ

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΩΣ ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ DAS CHRISTENTUM ALS MYSTISCHE THATSACHE

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ XIII

Ο ΙΕΡΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ (1) ΚΑΙ Η ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ ἐσωτερικὴ πάλη, ἡ ὁποία συνετάραξε τὰς Χριστιανικὰς ψυχὰς κατὰ τὴν διέλευσιν τῶν ἐκ τῆς Ἑθνικῆς λατρείας εἰς τὴν νέαν θρησκείαν, μᾶς παρουσιάζεται ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ σφοδρότητι εἰς τὴν προσωπικότητα τοῦ Ἱεροῦ Αὐγουστίνου. Ρίπτομεν βλέμμα βαθὺ καὶ μυστηριώδες εἰς τοὺς ψυχικοὺς ἀγῶνας τοῦ Ὁριγένους, τοῦ Κλήμεντος, τοῦ Ἀλεξανδρέως, τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, τοῦ Ἁγίου Ἱερωνύμου καὶ ἄλλων Χριστιανῶν Πατέρων, ὅταν βλέπωμεν τοὺς ἀγῶνας αὐτοὺς κατευναζομένους εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ Ἱεροῦ Αὐγουστίνου.

Ὁ Ἱερὸς Αὐγουστίνος εἶναι προσωπικότης, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ βαθύτεραι πνευματικαὶ ἀνάγκαι ἀναβρῦνται ἀπὸ φύσιν αἰσθησιακῆν καὶ ὀρμητικῆν. Ἐν τῇ πνευματικῇ του ἐξελίξει προβαίνει διὰ μέσου ἀντιλήψεων εἰδωλολατρικῶν καὶ ἡμιχριστιανικῶν. Δοκιμάζει τὰς τρομερὰς ἐκείνας ἀμφιβολίας, αἱ ὁποῖοι προσβάλλουν τὸν ἄνθρωπον, ὅταν διαπιστώσῃ τὴν ἀδυναμίαν τῆς καθαρῶς λογικῆς θεωρητικῆς γνώσεως ἐνώπιον τῶν πνευματικῶν προβλημάτων καὶ συναισθάνεται τὸν ἀποθαρρυντικὸν ἀντίκτυπον τῆς σκέψεως: «Οὐδὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν».

Ἡ σκέψις τοῦ Ἱεροῦ Αὐγουστίνου ἀναχωρεῖ ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς ἀπὸ χαμηλοῦ ἐπιπέδου. Ἡ φαντασία του ἦτο τόσον ἰσχυρῶς προσκεκολλημένη εἰς τὰ ἀντικείμενα τοῦ ὄρατοῦ καὶ τοῦ φθαροῦ κόσμου, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναπαραστήσῃ εἰς ἑαυτὸν τὸ θεῖον, παρὰ ὑπὸ τύπον ὕλικῶν παραστάσεων. Δοκιμάζει πραγματικὴν ἀνακούφισιν, ὅταν τέλος ἀνυψώσῃ ὑπεράνω τοῦ ἐπιπέδου τούτου. Περιγράφει τὴν φάσιν αὐτῆν τῆς θρησκευτικῆς του ζωῆς εἰς τὰς *Ἐξομολογήσεις* του ὡς ἑξῆς: «Ὅταν ἤθελον νὰ σκεφθῶ τὸν Θεόν, δὲν ἠδυνάμην νὰ τὸν ἀναπαρα-

1) Ἐπίσκοπος Ἰππῶνος τῆς Βορείου Ἀφρικῆς. Διελθὼν νεότητι τρικυμιώδη καὶ ἔκδοτον, ἠσπάσθη τὸν ἱερατικὸν βίον διὰ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου ἐπισκόπου Μεδιολάνων καὶ ἀπέβη ὁ ἐξοχώτερος τῶν Πατέρων τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας (354-430). Τὰ κυριώτερα τῶν ἔργων του εἶναι *Πόλις Θεοῦ*, *Ἐξομολογήσεις* καὶ ἡ πραγματεία του *Περὶ Χάριτος*.

στήσω εἰς ἑμαυτόν, παρὰ ὑπὸ τύπον πελωρίων ὄγκων σώματος καὶ ἐφ' ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι ἐκτὸς τούτου οὐδὲν ἄλλο ἦτο δυνατόν νὰ ὑφίσταται. Τοῦτο ἀκριβῶς ἦτο ἡ κυρία καὶ σχεδὸν ἡ μόνη αἰτία τῆς πλάνης, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδυνάμην ν' ἀποφύγω». Ἐκ τούτου ὁρμώμενος ὁ Ἱερὸς Αὐγουστίνος, καταδεικνύει τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ φθάσῃ πᾶς ἄνθρωπος ἐπιζητῶν τὴν ἀληθῆ πνευματικὴν ζωὴν. Ὑπάρχουσιν οἱ διατεινόμενοι—καὶ εἶναι ὅχι ὀλίγοι—ὅτι γενικῶς εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ φθάσῃ εἰς τὴν καθαρὰν σκέψιν ἀπηλλαγμένην πάσης αἰσθητῆς οὐσίας. Οἱ οὕτω σκεπτόμενοι συγχέουν τὴν ἐλάχιστην ὑπερῆ ἀποψίν των μὲ τὰς ἀνθρωπίνους δυναμικότητας. Ἡ ἀλήθεια τοῦναντίον εἶναι, ὅτι δυνάμεθα νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν ἀνωτέραν γνῶσιν τῶν πραγμάτων, μόνον ἀφοῦ ἀναπτύξωμεν τὴν σκέψιν μας μέχρι τοῦ σημείου, εἰς τὸ ὁποῖον αὕτη πλέον ἀπαλλάσσεται τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων.

Ὁ Ἱερὸς Αὐγουστίνος ἠρώτα τὸ σύμπαν: Ποῦ εἶναι τὸ Θεῖον; Ἠρώτησα τὴν γῆν καὶ πᾶν ὅ,τι ζῆ ἐπ' αὐτῆς καὶ αὐτὴ μοῦ ἀπήντησε: Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ Θεός. Καὶ πᾶν ὅ,τι ζῆ ἐπ' αὐτῆς μοῦ ἔδωκε τὴν ἰδίαν ἀπάντησιν. Ἠρώτησα τὴν θάλασσαν καὶ τὰς ἀβύσσους τῆς καὶ τὰ ζῶντα ὄντα, τὰ ὁποῖα αὐταὶ κρύπτουν καὶ ὅλα μοὶ ἀπήντησαν: Δὲν εἶμεθα ὁ Θεός σου, ἀναζήτησέ τον ὑπεράνω ἡμῶν. Ἠρώτησα τὰς πνοὰς τῶν ἀέρων καὶ σύμπασα ἡ γῆν αὐτῶν αὐτῶν με τοὺς κατοίκους τῆς μοῦ ἀπήντησε: Οἱ φιλόσοφοι, οἱ ὁποῖοι εἰς ἡμᾶς ἀνεζήτησαν τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων, ἠπατήθησαν· δὲν εἶμεθα ὁ Θεός. Ἠρώτησα τὸν Ἥλιον, τὴν Σελήνην, καὶ τὰ Ἄστρα. Μοῦ εἶπον: «Δὲν εἶμεθα ὁ Θεός, τὸν ὁποῖον ζητεῖς». Καὶ ὁ Ἱερὸς Αὐγουστίνος ἀνεγνώρισεν, ὅτι ἐν μόνον πρᾶγμα ἠδύνατο νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἐρώτησίν του ἐπὶ τοῦ Θείου, ἡ ἰδία του ψυχὴ. Αὐτὴ λέγει: Οὐδεὶς ὀφθαλμὸς, οὐδὲν οὐς δύναται νὰ σοῦ μεταδώσῃ αὐτό, τὸ ὁποῖον ὑφίσταται ἐντός μου. Ἐγὼ μόνη εἶμαι ἱκανὴ νὰ σοῦ τὸ εἶπω καὶ σοῦ τὸ λέγω κατὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχόμενον ἀμφιβολίαν». Ἐὰν ἡ δύναμις τῆς ζωῆς ἐνυπάρχῃ εἰς τὸν ἀέρα ἢ εἰς τὸ πῦρ, οἱ ἄνθρωποι ἠδυνήθησαν νὰ τὸ ἀμφισβητήσουν. Ποῖος ὅμως θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ζῆ, ἀναμιμνήσκειται, κατανοεῖ, θέλει, διανοεῖται, γνωρίζει; Καὶ ἂν δὲ ἀμφιβάλλῃ, ἀλλ' οὐχ' ἦττον ζῆ, ἀναμιμνήσκειται καὶ κατανοεῖ, διατὶ ἀμφιβάλλει, θέλει νὰ βεβαιωθῇ περὶ αὐτοῦ, γνωρίζει, ὅτι οὐδὲν γνωρίζει, κρίνει, ὅτι οὐδὲν πρέπει νὰ ἀποδέχεται προῶρως». Τὰ ἀντικείμενα τοῦ Ἑξωτερικοῦ κόσμου ἐξάνιστανται μόνον, ὅταν τοῖς ἀρνώμεθα τὴν ὑπαρξίν, ἐνῶ ἡ ψυχὴ συνεχῶς ἀμύνεται. Θὰ ἦτο μή-

πως δυνατόν νὰ ἀμφιβάλλῃ περὶ ἐαυτῆς, ἐὰν δὲν ὑφίστατο; Ἡ ἀμφιβολία τῆς ἐπιβεβαιώνει τὴν ὑπαρξίν της. «Ὑπάρχομεν καὶ ἀναγνωρίζομεν τὴν ὑπαρξίν μας, ἀγαπῶμεν τὸ εἶναί μας καὶ τὴν ὑπαρξίν μας ἐπὶ τῶν τριῶν τούτων σημείων εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ φαντασιοπληξία ἢ πλάνη, διότι δὲν τὰ ἀντιλαμβανόμεθα ὡς ἀντικείμενα τοῦ Ἐξωτερικοῦ κόσμου μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματός μας». Τὰς περὶ τοῦ Θεοῦ πληροφορίας ὁ ἄνθρωπος ἀρύεται ἐκ τῆς ψυχῆς του. Ὁ ἱερὸς Ἀύγουστίνος εἶχεν ὑψωθῆ ἄχρι τοῦ σημείου νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν αὐτήν. Ἐκ παραπλησίας ἀκριβῶς ψυχικῆς διαθέσεως ἐγεννάτο εἰς τοὺς Ἐθνικοὺς ἢ ἐπιθυμία νὰ κρούσουν τὴν θύραν τῶν Μυστηρίων. Κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ Ἱεροῦ Ἀύγουστίνου ἠδύνατό τις νὰ γίνῃ Χριστιανὸς μὲ παρομοίας πεποιθήσεις. Ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἐνανθρωπισθεὶς Λόγος, εὔρε τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ ἡ ψυχὴ, ὅταν αὐτὴ ἔχει καταστῆ ἱκανὴ νὰ διαλέγηται μεθ' ἐαυτῆς. Ἐν Μιλάνῳ ὁ ἱερὸς Ἀύγουστίνος τῷ 375 ἠσπάσθη τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου. Ὅλαι αἱ ἀμφιβολίαι του ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης ἐξέλιπον, ὅταν ὁ διδάσκαλός του τοῦ ἠρμήνευσε τὰ κυριώτερα χωρία τῶν γραφῶν, ὅχι πλέον ἀπὸ μόνης τῆς ἐννοίας τοῦ γραμματος «ἀλλὰ ἀνεγείρων τὸν μυστικὸν πέπλον, ὁ ὁποῖος περικαλύπτει τὸ πνεῦμά των».

Κατὰ τὸν Ἱερὸν Ἀύγουστίνον, τὰ ἀπόρρητα καὶ αἱ δυνάμεις, τὰς ὁποίας διεφύλασσαν τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια, ἐνσωματοῦνται εἰς τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν τῶν Εὐαγγελίων καὶ εἰς τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἡ παράδοσις αὕτη διετήρησεν. Ἀποκτᾶ βαθμηδὸν τὴν πεποίθησιν, ὅτι «ὁ νόμος τῆς παραδόσεως ταύτης, ὁ ὁποῖος συνίσταται εἰς τὸ νὰ πιστεύῃ τις, ὅτι αὐτὴ δὲν ἀπέδειξεν, εἶναι πλήρης μέτρου, καὶ ἄνευ ὑστεροβουλίας». Καταλήγει εἰς τὴν ἐξῆς ἰδέαν: Ποῖος θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι τόσο τυφλός, ὥστε νὰ εἴπῃ, ὅτι ἡ ἐκκλησία τῶν Ἀποστόλων δὲν εἶναι ἀξία Πίστεως, ὅταν ἡ Ἐκκλησία αὐτὴ εἶναι τόσο πιστὴ εἰς τὴν ἀποστολήν της, τὴν ὁποίαν ὑπεστήριζεν ἢ κοινὴ συναίνεσις τῶν ἀδελφῶν, ὅταν οὗτοι ἐκληροδότησαν τόσο εὐσυνειδήτως τὰς γραφὰς εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, ἢ Ἐκκλησία δὲ αὕτη διετήρησε τὰς ἑδρας τῆς Χριστιανικῆς Διδασκαλίας ἐν ἀδιάκωπῳ συνεχείᾳ μέχρι τῶν συγχρόνων Ἐπισκόπων».

Ἐκ τοιαύτης ὁρμώμενος πνευματικῆς διαθέσεως, ὁ ἱερὸς Ἀύγουστίνος κατέστη τὸ ὑπόδειγμα ὄλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐμπνεόμενοι ἐξ ἀνωτέρου πνεύματος, ἠθέλησαν νὰ καταστοῦν μέλη τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐξ αὐτῆς τῆς προσωπικῆς του φύσεως ὁ ἱερὸς

*

Αύγουστίνος ἦτο μύστης. Διεκίρυσεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἦτο ὁ ἄριστος Νεός, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔπρεπε νὰ δεχόμεθα τὴν μύτην. Ἡ Ἐκκλησία κατέστη ὁ Ἐλιγμός, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ὄφειλε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν «μύτην». Οἱ μαθηταὶ οἱ ἐμπεποτισμένοι ἐκ τοῦ πνεύματός της, ἔπαυσαν νὰ ἀναζητοῦν τὸν προσωπικὸν πειραματισμὸν περὶ Θείου. Ἡ προσωπικὴ ἐπιθυμία ἔμελλε νὰ ἀνεύρῃ τὴν ἱκανοποίησίν της ὑποχωροῦσα πρὸ τοῦ θησαυροῦ τῶν Θείων ἀληθειῶν, τὰς ὁποίας διετήρησεν ἡ Ἐκκλησία. «Ὅποια εὐτυχία, ὁποία διαρκὴς ἀπολαύσις τοῦ ὑψίστου καὶ ἀληθοῦς ἀγαθοῦ μᾶς παρέχεται, ὁποία γαλήνη, ὁποία πνοὴ τῆς Αἰωνιότητος! Ἄλλὰ πῶς νὰ τὸ ἐκφράσωμεν; Ὅλα αὐτὰ ἐλέχθησαν, ὅσον εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθοῦν, ἀπὸ τὰς μεγάλας καὶ ἀνυπερβλήτους ἐκείνας ψυχάς, αἱ ὁποῖαι παραδεχόμεθα, ὅτι εἶδον, ὅτι ἀκόμη βλέπουν, ... Φθάνομεν εἰς ὠρισμένον σημεῖον, ὅπου ἀναγνωρίζομεν πόσον εἶναι ἀληθὲς αὐτὸ, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπέταξαν νὰ πιστεύωμεν, πόσον ψυχοσώτεια εἶναι ἡ ἀγωγή, τὴν ὁποίαν μᾶς παρέσχεν ἡ μήτηρ μας Ἐκκλησία καὶ ὁποῖαι ἀρεταὶ ἀπορρέουν ἀπὸ τὸ γάλα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος προσέφερεν εἰς τὸ νήπια...»

Τὸ Θεῖον κατόπιν τούτου ἔπαυσε νὰ εἶναι ἄμεσος πειραματισμός, καί τὸ ὁποῖον ἕκαστος προσωπικῶς ἐδοκίμαζε καὶ ἔζη. Εἰς μάτην τὸ ἄτομον εἰσέδυνεν ἐντὸς ἑαυτοῦ. Τὸ Θεῖον, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο ἐκεῖ νὰ ἀνεύρῃ, δὲν ἦτο τοῦ λοιποῦ, παρὰ γηίνην ἀνταύγεια τῆς ἀληθείας ταύτης, τὴν ὁποίαν ἐδίδασκεν ἡ Ἐκκλησία. Ἡ θεία ἀλήθεια ἔκτοτε ἀπεμακρύνθη μέσα εἰς μίαν τελειότητα ἀπειρον καὶ ἀπροσπέλαστον. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀνθρώπον, οὗτος παρέμενε ἐγκάθειρκτος μέσα εἰς τὴν γήινην του προσωπικότητα. Ὅσονδήποτε ὑψηλὰ καὶ ἂν ἀνιψοῦτο, πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποκτήσῃ, ἦτο πλέον ἀπλῆ ἀνθρωπίνη γνῶσις. Δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν νὰ συντελεσθῇ ἡ ἄμεσος δημιουργία τῆς πλήρους ἀληθείας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ψυχῆς. Πᾶν ὅ,τι ἡ ψυχὴ δημιουργεῖ ἐκ τοῦ ἰδίου της βάθους ἄνευ τοῦ *Δαίμονος* της ἢ τοῦ ἀνωτέρου της πνεύματος εἶναι συνδεδεμένον μὲ τὴν προσωπικότητα. Εἶναι γήινον. Ὁ μύστης τοῦναντίον ἔζη καὶ διέβλεπεν ὠρισμένον βαθμὸν τοῦ Θείου εἰς τὴν μυσταγωγικὴν του δοκιμασίαν. Ἡ διαβάθμισις τῆς γνώσεως ἐξηφανίσθη. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης αὐτὸ τοῦτο τὸ Θεῖον ἀπέπη εἰς ἀπροσπέλαστα βάθη. Δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν εἰς κανένα νὰ τὸ ἀναγνωρίσῃ ἢ νὰ τὸ ζητήσῃ. Ἐπρεπεν ἕκαστος νὰ τὸ πιστεύσῃ βασιζόμενος εἰς τὸ κύρος τῆς Ἐκκλησίας. «Δὲν θὰ ἔδιδον πίστιν εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου, ἂν δὲν μὲ ἐξηνάγαζεν εἰς τοῦτο ἡ καθολικὴ

Ἐκκλησία» λέγει ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος. Τοῦτο ἀνήγαγεν εἰς δόγμα τὴν μεταξὺ πίστεως καὶ γνώσεως ἀντίφρασιν, ἣ ὁποία κατέστη ἡ ἄποψις τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἅγιος Θωμᾶς ὁ Ἀκινάκις 1227-1274 ἐξέθετο ποικιλοτρόπως τὴν ἄποψιν ταύτην εἰς τὰ συγγράμματά του. Ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις δύναται νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ σημείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἔφθασεν ὁ Ἱερὸς Αὐγουστῖνος ἐν τῇ γνώσει τοῦ ἰδίου του ἑαυτοῦ, ἥτοι μέχρι τῆς βεβαιότητος περὶ Θεοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ μόνῃ ἡ Ἱερὰ Θεολογία εἶναι ἱκανὴ νὰ τὴν παράσχω εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τῷ ὄντι τὴν παρέχει ὑπὸ τύπον πίστεως, ἥτις ὑποῦται ὑπεράνω πάσης γνώσεως.

Τὴν καταγωγὴν τῆς διδασκαλίας αὐτῆς δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ Ἰωάννου Σκώτου Ἐριγένους, ὁ ὁποῖος ἔζησε τὸν ἔννατον αἰῶνα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ καὶ ἀποτελεῖ τὸν φυσικὸν μεταβατικὸν κρίκον μεταξὺ τῶν θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων καὶ τῆς Θεολογίας τοῦ Ἁγίου Θωμᾶ τοῦ Ἀκινάκι. Ἡ περὶ σύμπαντος ἀντίληψις αὕτη περιέχεται ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ Νεοπλατωνισμοῦ. Ὁ Σκῶτος Ἐριγένης ἀνέπτυξε κατὰ τὴν ἰδίαν του ἀντίληψιν τὰς ἰδέας τοῦ αὐτοκληθέντος Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου. Ἡ θεωρία αὕτη ἐλάμβανεν ὡς ἀφετηρίαν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ὑποῦται ὑπεράνω παντὸς αἰσθητοῦ καὶ φθαρτοῦ καὶ ἐκ τοῦ ὁποῖου θεωρεῖ, ὅτι ἐκπορεύεται ὁ κόσμος. Ὁ ἀνθρώπος περιλαμβάνεται εἰς τὰς μεταμορφώσεις τοῦ Θεοῦ τούτου, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν συντέλειαν τῶν αἰῶνων καθίσταται καὶ αὐθις ὅ,τι ἦτο ἐν ἀρχῇ. Τὸ Πᾶν ἐν τέλει ἐπαναπίπτει εἰς τὴν Θεότητα, ἣ ὁποία καὶ αὐτὴ διήλθε διὰ μέσου τῆς παγκοσμίου πορείας. Ἡ προσωπικότης ὅμως τοῦ ἀνθρώπου δὲν διατελεῖ εἰς ἄμεσον πρὸς τὸ θεῖον σχέσιν. Μόνος ὁ λόγος, ὁ ὁποῖος ἐνεσαρκώθη, τὸν ὀδηγεῖ πρὸς τὴν θεότητα. Ἡ πίστις, ἣ ὁποία περιέχεται εἰς τὰς Γραφάς, αἱ ὁποῖαι ποιοῦνται μνεῖαν περὶ τοῦ λόγου τούτου (τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ) ὀδηγεῖ πρὸς τὴν σωτηρίαν. Ἡ λογικὴ καὶ τὸ κῦρος τῆς Γραφῆς τίθενται ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐπιπέδου. Δὲν ὑφίσταται σύνδεσμος μεταξὺ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Γνώσεως. Δὲν ἀντιφάσκουν μὲν πρὸς ἀλλήλας, ἀλλὰ μόνῃ ἡ πίστις ὀφείλει νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὸ σημεῖον, ὅπου ἡ γνῶσις ποτὲ δὲν θὰ δυναθῇ νὰ μᾶς ἀνυψώσῃ.

* *

Ἡ γνῶσις τοῦ Αἰωνίου ὄντος, τὴν ὁποίαν τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια ἠρονοῦντο εἰς τὸ πολὺ πλῆθος, κατέστη τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως ἐν τῇ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἥτις τὴν καθώρισε ὡς κάτι τι, τὸ ὁποῖον

ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεώς του εἶναι ἀπροσπέλαστον διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ἐνῶ τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια εἶχον τοποθετήσῃ τὴν Μύησιν καὶ τὴν ἀληθῆ Γνώσιν ὑπεράνω τῆς Λαϊκῆς Θρησκείας, εἰς τὸ Ἄδυτον τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Θρησκείας, ἡ Ἐκκλησία μετέβαλε τὴν εἰκόνα τοῦ Αἰωνίου Ὄντος, τὴν ὁποῖαν παρείχεν εἰς τὸ πλῆθος, εἰς ὄριον τῆς γνώσεως καὶ ἔνδειξιν τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας, ὅπως συλλάβῃ τὴν οὐσίαν τῆς θεότητος.

Εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ σοφία τῶν Μυστηρίων καὶ ὁ λαϊκὸς μῦθος συγγέονται εἰς μίαν ἐξ ἀποκαλύψεως θρησκείαν. Τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως καὶ ἡ ἀνθρωπίνη γνώσις τοποθετοῦνται εἰς τὸν Χριστιανισμὸν εἰς δύο κεχωρισμένα διαμερίσματα.

Ὁ μύστης ἔτρεφε τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἡ γνώσις τοῦ θεοῦ ἀνῆκεν εἰς αὐτόν. ἐν ᾧ ἡ πίστις, ὑπὸ μορφὴν εἰκόνων, ἀνῆκεν εἰς τὸ πολὺ πλῆθος. Ἡ ἐκκλησία ὅμως ἐδημιούργησε τὴν ἐξῆς πεποιθήσιν: Ὁ Θεὸς ἐχορήγησε τὴν σοφίαν εἰς τὸν ἄνθρωπον δι' ἀποκαλύψεως, ταύτην δὲ ἀναγνωρίζων ὁ ἄνθρωπος, δέχεται ἀνταύγειαν τῆς θείας ταύτης ἀποκαλύψεως.

Τοῦ λοιποῦ ἡ ἀλήθεια πρέπει εἰς ὅλους νὰ ἀνήκῃ, ἀλλὰ πράγματι οὐδεὶς ἀληθῶς τὴν κατέχει, διότι δὲν ὑπάρχουν πλέον μῦσται. Ἡ Ἐκκλησία ἐξήγαγε τὸ μυστήριον ἀπὸ τὰ σκότη τοῦ Ναοῦ εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἀλλ' ἐν ταύτῳ ἐνέκλεισε τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ναοῦ ἐντὸς τῶν ἀπροσπελάστων ἀδύτων τῆς πίστεως.

Μία τοιαύτη κατάστασις κατέστη δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ δεκαπέντε αἰῶνας διὰ λόγους ἱστορικούς, τοὺς ὁποῖους δὲν θὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα, δὲν δύναται ὅμως νὰ διαρκέσῃ ἐπ' ἄπειρον. Ἡ Ἐκκλησία σήμερον ἐλησμόνησε τὴν σημασίαν τῶν μυστηρίων τῆς καὶ ὁ κόσμος ἀπόλεσε τὴν πίστιν του. Πρόκειται νὰ μάθωμεν, τίνι τρόπῳ ἡ ἀνθρωπότης θὰ τὰ ἐπανεύρῃ. Ἀπὸ τὴν βαθμιαίαν καὶ ἱεραρχικὴν μύησιν καὶ μόνον ἐξαρτᾶται ἤδη ἡ ἀποκάλυψις εἰς τὸν κόσμον ὀλοκλήρου τοῦ βιβλίου τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ἡ ἀπόδοσις εἰς τὸν χριστιανισμὸν ὀλοκλήρου τῆς ζωῆς του.

Μετάφρασις Ἡρακλέους Γεωργούλη

Διδ.: Σ.: Στ.: «Φοῖνιξ» Ἀθηνῶν

John H Cowles

Μ. ΥΠ. ΤΑΞΙΑΡΧΟΥ Ν. Δ. Η. Π. ΑΜΕΡΙΚΗΣ

(*Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ταξιδίου αὐτοῦ
ἀνὰ τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολήν*)

Η ΧΩΡΑ ΤΟΥ ΧΟΥΣΙΟΥ

Ἐκ Βιέννης ἀναχωρήσας μετὰ τὴν ἀμαξοστοιχίαν τοῦ μεσονυκτίου καὶ τὴν ἐπομένην πρωΐαν 14 Ἰουλίου ἐξῦπνησα, ἐνῶ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἀρχαίαν πόλιν Πράγαν τὴν πρωτεύουσαν τῆς Βοημίας, τὴν γενέτειραν τοῦ Χουσίου, τοῦ Κομενίου, τοῦ Ἱερωνύμου, τοῦ Τζίσκα καὶ ἄλλων ἀθανάτων. Ἐδῶ διεξήχθησαν πόλεμοι διὰ τὴν πίστιν καὶ τὰ δόγματα ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας. Ἐδῶ ἀνεπτύχθη ὁ προτεσταντισμὸς πολὺ πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Λουθήρου. Ἐδῶ ὁ στιβαρὸς λαὸς, οὔτινος ἢ μεγάλης πλειονότητος εἶχεν ἀποτινάξει τὸν ζυγὸν τῆς Ρώμης, διετήρει τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἐνῶ ὅλος σχεδὸν ὁ κόσμος ἦτο ἐναντίον του. Ἐδῶ ὑπὸ τὸν ἡρωϊκὸν Τζίσκα, οἱ Βοημοὶ στρατιῶται κατετρόπωσαν ὅλας τὰς στρατίας, ὅσας ὁ Πάπας ἠδυνήθη νὰ πείσῃ τοὺς καθολικοὺς Βασιλεῖς ὅπως ἐξαποστείλωσι κατ' ἐκείνων πρὸς τὸν ὁμολογούμενον σκοπὸν τῆς ἐκκριζώσεως τοῦ Προτεσταντισμοῦ καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς τοῦ λαοῦ εἰς Ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν. Τότε ὅλαι σχεδὸν αἱ χῶραι πέριξ ἦσαν καθολικαί, Ἀγγλία, Γερμανία, Αὐστρία, Γαλλία, Ἰταλία κ.λ.π. καὶ αὐτὴ κάποτε ἢ Δανία ἐξέπεμψε στρατόν. Ἐνίοτε οἱ στρατοὶ οὗτοι ἦσαν τριπλάσιοι κατ' ἀριθμὸν ἢ τετραπλάσιοι τῶν Βοημῶν, πλὴν πάντοτε ὁ Τζίσκας ἀναδεικνύετο νικητής.

Πᾶς προτεστάντης τῆς Ἀμερικῆς θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ θαυμασίου αὐτοῦ λαοῦ.

Μετὰ μίαν ὥραν κατερχόμενος εἰς τὸν σταθμὸν προῦπαντήθην ὑπὸ τοῦ Μ. Υπατ. ταξιαρχοῦ Alfous M. Mucha, τοῦ Μεγ. Γεν. Γραμματέως Niktor Dvorsky καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Leon Schuartz. Ὁδηγηθεὶς εἰς τὸ ξενοδοχεῖον εὐθὺς ἀμέσως ἐξῆλθον εἰς θεαματικὸν περίπατον, καθ' ὅσον ἢ παραμονή μου ἐκεῖ θὰ παρετείνετο μόνον ἐπὶ 24 ὥρας Ἄλλ' ἄς ὁμιλήσω πρῶτον περὶ τοῦ Ἀδελφοῦ Mucha, ὅστις εἶναι ὁ περιφημότερος ζωγράφος τῆς Τσεχοσλοβακίας. Ἐχει ἤδη σταδιοδρομήσῃ ἄλλ' ἢ νεανικὴ ζωὴ του ὑπῆρξε τρομερὸς ἀγών. Τὸ κορυφαῖον αὐτοῦ ἔργον ὑπῆρξεν ἀπεικόνισις τῶν κυριωτέρων ἱστορικῶν γεγονότων τῶν Σλαβικῶν λαῶν καὶ ἡ γέννησις καὶ ἀνάπτυξις τοῦ ἔθνους τῶν Τσέχων.

Τὸ ἔργον αὐτοῦ σχεδὸν ἤδη συμπληροῦται μετὰ πολλῶν ἐτῶν ἀδιαλείπτους πόνους καὶ μόχθους, χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν τοῦ ἐν Σικάγῳ Κου Charles Crane, ὅστις παρέσχε τὰς δαπάνας. Οἱ πίνακες εἶναι 20 τὸν ἀριθμὸν διατάσεων περίπου 7×8 μέτρων, τινὲς ἔξ αὐτῶν κατακεκαλυμμένοι ἀπὸ ἀνθρωπίνας μορφᾶς ἀπαιτούσας ἀπειρον ἐπιμέλειαν καὶ ἰκανότητα πρὸς ἀπεικόνισιν. Εἷς ἔξ αὐτῶν παριστάνει τὸν Ἰωάννην Χοῦς, κηρύσσοντα ἐν τῷ παρεκκλησίῳ Βηθλεέμ, καθ' ὃν, χρόνον παρίστανται ἡ Βασίλισσα μετὰ τὰς ἀκολούθους αὐτῆς, ἄλλος παριστᾷ τὴν Κατάργησιν τῆς Δουλείας κλπ.

Ἡ Τσεχοσλοβακικὴ κυβέρνησις θὰ ἀνεγείρῃ δημόσιον μέγαρον ἐν Πράγῃ πρὸς ἐγκατάστασιν καὶ ἐκθεσιν τῶν πινάκων τούτων.

Ὁ Δρ. Dvorsky εἶναι καθηγῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ὁ δὲ Ἄδελφός Schuartz εἶναι Βιομήχανος.

ΑΣΥΝΗΘΕΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ

Ἐπὶ τὴν ὁδηγίαν τῶν τριῶν τούτων ἀδελφῶν, μετέβην πρῶτος, ἵνα ἴδω τὴν οἰκίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔζησεν ὁ Χοῦς, ἔπειτα τὸ ἀπέναντι τῆς οἰκίας εὐρισκόμενον παρεκκλήσιον Βηθλεέμ, καὶ ἔπειτα τὸ καλλιτεχνικὸν καὶ παμμέγιστον μνημεῖον, τὸ ὁποῖον παριστάνει αὐτὸν εἰς φυσικὸν μέγεθος ἀτενίζοντα πρὸς τὸν οὐρανόν, εἶναι ἀληθινὸν ἀριστουργημα ἔξ ἀφθάρτου χαλκοῦ. Τὸ Δημαρχεῖον, μετὰ τὸν μέγαν αὐτοῦ κώδωνα, ὁ ὁποῖος λέγει τὰ πάντα μετὰ τὸν ἀλέκτορα, ὁ ὁποῖος κράζει διὰ τὴν ἐξυπνήσῃ τὸν λαόν, μετὰ τὸν σκελετὸν, ὁ ὁποῖος σημαίνει τὰς ὥρας ἐν ὅσῳ παρέρχονται καὶ ἄλλα πολλά, ἀλλὰ καὶ μετὰ 27 μικροὺς σταυροὺς εἰς τὸ λιθόστρωτον σημειοῦντας τὴν ἀποκεφάλισιν 27 προτεσταντῶν, οἵτινες ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν Παππικῶν μετὰ τὴν μάχην τοῦ Λευκοῦ Ὄρους περὶ τὰ τέλη τοῦ τριακονταετοῦς Πολέμου. Πόσον ἰσχυρὰν πίστιν εἶχον οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας! Ὄλιγον περαιτέρω εἶναι ὁ Ἑβραϊκὸς ναός, ἡ συναγωγὴ, κτισθεῖσα κατὰ τὴν 11ην ἑκατοστὰς τετηρίδα καὶ χρησιμοποιουμένη ἔτι καὶ σήμερον. Εἶδον τὴν παλαιὰν γέφυραν κτισθεῖσαν κατὰ τὴν δ'. ἑκατ. καὶ ἔπειτα ἀπῆλυσαν πραγματικὴν καλλιτεχνικὴν πανδαισίαν ἀφιερῶσας μίαν ὥραν εἰς τὴν ἐπισκοπήσιν τῶν πινάκων τοῦ Ἀδελφοῦ Mucha, περὶ ὧν γράφω ἀνωτέρω. Ἐπεσκέφθην τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Βίτου, ὅπου ὁ Ἅγιος Ἰωάννης εἶναι ἐνταφιασμένος ἐντὸς ἀργυροῦ φερέτρου μετὰ ἀργυρᾶ κηροπήγια καὶ ἀργυρᾶς εἰκόνας πέριξ, τὰ ὁποῖα θὰ ἀξίζουσιν ὀλόκληρον περιουσίαν. Ἐπειτα τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Βινκεσλάου, τὸ ὁποῖον ἔχει μίαν θύραν κεκλεισμένην μετὰ ἑπτὰ κλειθρα, ὧν τὰς κλειδας κρατοῦν, μίαν ὁ ἐπίσκο-

πος, μίαν ὁ δήμαρχος, μίαν ἄλλος τις καὶ ὁ κ. ἔξ. Ὅπισθεν τῆς θύρας ταύτης φυλάσσονται τὰ στέμματα τῶν πρώην βασιλέων τῆς Βοημίας. Ἐλησμόνησα νὰ εἶπω τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ὁ ὁποῖος ἦτο πνευματικὸς τῆς βασιλείας, ἠρνήθη δὲ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν ἐξομολόγησιν τῆς βασιλείας πρὸς τὸν βασιλέα, ὅστις ὡς ἐκ τούτου ἀπέσπασε τὴν γλῶσσάν του καὶ ἔρριψε τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς τὸν ποταμόν. Καθ' ἣν στιγμὴν κατεβυθίζετο πέντε ἀστέρες ἀνεφάνησαν ὑπερθεῖν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἐπὶ τοῦ φερέτρου ἀργυροῦν ἄγαλμά του ὕψους ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μέτρου ἔχει ὑπερθεῖν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ 5 χρυσοῦς ἀστέρας.

ΠΟΛΛΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

Εἶδον πανοραματικῶς τὴν πόλιν ἀπὸ τὸ ὕψος τείχους παλαιοῦ πλησίον τοῦ ναοῦ. Ἐντὸς τοῦ τείχους ἔχουν κτισθῆ με πολλὴν ἀγγίνοιαν διάφορα δωμάτια, εἰς τὰ ὁποῖα ζοῦν ἄνθρωποι ἀνετώτατα. Ἐρρίψαμεν κατόπιν ἐν βλέμμα εἰς τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα, εἰς τὰ ὁποῖα τώρα διαμένει ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας καὶ κυβερνητικοὶ ἀξιωματοῦχοι. Εἶδομεν τὸ Στάδιον, τὸ μεγαλύτερον τοῦ κόσμου 135,000 θέσεων, ἐκτισμένον με ξύλα, καὶ τώρα ἀντικαθιστάμενον διὰ συμπαγοῦς σκυροκονιάματος. Πρὸ μιᾶς μόλις ἑβδομάδος 14,000 Σοκόλ, μέλη Τσεχικῶν Σωματείου, ἐπέδειξαν ἐν αὐτῷ ἀσκήσεις καλλιτεχνικὰς, τῶν ὁποίων εἰκόνες ἐπεδεικνύοντο εἰς τὰ κινηματογραφικὰ νέα. Ἀρχιτεκτονικὸν ἀριστούργημα εἶναι τὸ Ἐθνικὸν Μελόδραμα, τὸ ὁποῖον οἰκοδομηθὲν διὰ λαϊκῶν ἐράνων, κατεκάη τὴν ἡμέραν τῆς ἀποπερατώσεώς του καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἀνοικοδομήθη. Καθ' ὁδὸν μοῦ ὑπεδείχθη στιγμιαίως παλαιὰ τις ἐκκλησία, ἣ ὁποία, μοῦ εἶπον, ὅτι ἐκτίσθη πρὸ 1100 ἐτῶν, ἀλλὰ δὲν μοῦ ἐφάνη τόσον παλαιά. Ἡ προμνημονευθεῖσα παλαιὰ γέφυρα ἔχει εἰς ὠρισμένα διαστήματα ἐγκολλημένα ἀγαλμάτια, τὰ ὁποῖα φαίνονται παλαιά, διότι ἡ πέτρα των εἶναι σχεδὸν μαύρη. Εἰς ἑν μέρος, ἀντὶ ἀγαλματίου ὑπάρχει σταυρὸς με τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἐπάνω, λαμπρὸς καὶ ἐπιχρυσωμένος καὶ ἔτι μᾶλλον εὐδιάκριτος αὐτοῦ. Ὅταν ἠρώτησα τὸ πῶς καὶ διατί, μοῦ εἶπον, ὅτι πρὸ πολλοῦ Ἑβραῖός τις ὕβρισε τὸν σταυρὸν καὶ τὴν εἰκόνα του καὶ πρὸς ἐξίλασμόν τῆς ὕβρεως τῷ ἐπεβλήθη νὰ ἐπιχρυσώσῃ τὸν σταυρὸν καὶ τὴν εἰκόνα καὶ νὰ ἀναρτήσῃ ἐβραϊκὴν ἐπιγραφὴν λέγουσαν «Ἁγιος! Ἁγιος! Ἁγιος», νὰ πληρώσῃ δὲ εἰς τὴν ἀρμοδίαν ἀρχὴν, ὅσα χρήματα ἀπρῆτοῦντο διὰ νὰ συντηρῶνται εἰς τὸ διηνεκὲς καθαρὰ καὶ στίλβοντα. Ἐν ἐνὶ λόγῳ πρόκειται περὶ παλαιᾶς πόλεως θελκτικῆς καὶ ἐλκυστικωτάτης.

Ὁ λαὸς ἀγαπᾷ τὰ ἄνθη καὶ πέριξ τοῦ μνημείου τοῦ Χοῦς ὑπῆρχον στέφανοι ἐπὶ στεφάνων, παρετήρησα δὲ εἰς δύο οἰκήματα, ἐξ ὧν τὸ ἐν ὄρθιον καὶ τὸ ἄλλο ἡμεροεπιωμένον, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα ἐστεροῦντο ἀμφοτέρω παραθυροφύλλων καὶ στεγῶν, ὅτι ἕκαστον ἀνοικτὸν παράθυρόν των εἶχε δοχεῖα ἀνθισμένα. Ὁ λαὸς οὗτος εἶναι φιλόπονος, ἀνθεκτικὸς καὶ ταχέως ἀναλαμβάνων ἐκ τῶν δοκιμασιῶν. Τὸ νόμισμά του ἔμεινε σταθερὸν μὲ ἀνεπαισθήτους διακυμάνσεις, ἀφ' ἧς εὐθὺς μετὰ τὸν πόλεμον ἀνεκηρύχθη ἡ Δημοκρατία. Εἶναι ἀγγίλους καὶ φιλομαθῆς. Ὁ Μέγας Κομένσκυ, ὁ παρ' ἡμῶν Κομένιος, ἔπραξεν ὑπὲρ τούτου τοῦ σκοποῦ τόσα, ὅσα οὐδεὶς ἄλλος πρότερον ἢ νῦν. Εἶναι ἄνθρωπος ἀνεξαρτήτων φρονημάτων, ὅπως ἀποδεικνύει τὸ ἕκατομ. τὸ ὁποῖον ἐγκατέλειπεν εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν ἐκκλησίαν πρὸς ἴδρυσιν τῆς ἰδίας αὐτῶν Τσεχικῆς Ἐθνικῆς ἐκκλησίας, τοῦθ' ὅπερ μαρτυρεῖ καὶ ἔντονον πατριωτικὸν πνεῦμα.

Φυσικά, μὲ τὴν ἀπὸ μακροῦ ἤδη ὑπαρξίν τοῦ Προτεσταντισμοῦ ὁ Τεκτονισμὸς ὄφειλε νὰ εἶχεν ἀπὸ πολλοῦ ἀρχίσῃ. Καὶ πράγματι ἡ πρώτη Στοὰ ὠργανώθη τὸ 1726, 6 μόνον ἔτη μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς μητρὸς τοῦ Κόσμου Μ.'. Στοᾶς ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁ ἰδρυτικὸς τίτλος ἐκομίσθη ὑπὸ τοῦ Κόμητος Sporck, τὰ δὲ μέλη αὐτῆς κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν εὐγενεῖς περιλαμβανομένων καὶ τινων Καθολικῶν, διότι δὲν ὑπῆρχεν ἀπαγόρευσις κατὰ τοῦ Τεκτονισμοῦ ἐκ μέρους τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, μέχρις οὗ Κλήμης ὁ XII ἐξέδωκε τὴν ἐγκύκλιον τοῦ 1738. Ἡ Στοὰ ὅμως εἶχε πενιχρὰν ὑπόστασιν ἔνεκα ἀπροθυμίας πρὸς τὰς ἐργασίας καὶ τελικῶς ἐξέλιπε.

ΤΙ ΑΠΑΙΤΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΕΚΤΟΝΑΣ

Ἐπῆρχε πρόθεσις νὰ ἑορτασθῇ ἡ 200ετηρὶς τοῦ Τεκτονισμοῦ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἀλλὰ πολλὰ ἐμπόδια παρενεβλήθησαν καὶ ἐλπίζουσι, ὅτι θὰ τὸ πράξωσι τὸ 1928, προσκαλοῦσιν δ' εἰς συμμετοχὴν πάντας τοὺς κανονικοὺς Τέκτονας. Νεαρὸς εἶναι ὁ σημερινὸς Τεκτονισμὸς ἀρξάμενος τῷ 1918 διὰ τῆς ὀργανώσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 1 Στοᾶς Jan Amos Comensky, ἀλλ' εἶχεν ἤδη ἀναπτύχθῃ εἰς 5 Στοᾶς ἐν τῇ Πράγᾳ, 3 εἰς ἄλλας πόλεις καὶ 3 ἀκόμη ὑπὸ σύμπηξιν μὲ συνολικὸν ἀριθμὸν 360 μελῶν. Μικρόν, μάλιστα ἀλλ' οὐδαμοῦ ἀλλαγῶν γνωρίζω ν' ἀπαιτῶσι πλείονα ἀπὸ τοὺς ὑποψηφίους Τέκτονας. Ὁ ὑποβάλλον ἀίτησιν δέον νὰ εἶναι 23 ἔτων (οἱ Αὐκιδεῖς δύνανται νὰ ἐκλεγῶσι ἀπὸ τοῦ 19ου) συνοδεύει δὲ αὐτὴν διὰ 3 φωτογραφιῶν, ὧν ἡ μία ἐκτίθεται εἰς τὸν προθάλαμον τῆς Στοᾶς, ἡ ἄλλη στέλλεται εἰς τὴν Μ.'. Στοὰν καὶ ἡ τρίτη

τοποθετεῖται εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς Στοᾶς. Ἀπαιτεῖται διαιτία, ἵνα προαχθῇ τις ἀπὸ βαθμοῦ εἰς βαθμόν. Δὲν πιστεύουν, ὅτι χρηστὸς ἀνὴρ δέον νὰ ἀποκλειθῆται τοῦ Τεκτονισμοῦ, ἐὰν δὲν ἔχη νὰ καταβάλλῃ δικαιώματα καὶ δι' αὐτὸ πληροφοροῦνται περὶ τῆς ἀκριβοῦς καταστάσεως τοῦ ὑποψηφίου καὶ καθορίζουσιν ἐκάστοτε τὰ μέτρα ἀναλόγως. Ἐὰν ὄντως ἀδυνατῇ νὰ καταβάλλῃ τὰ συνήθη, δίδει ὀλιγώτερα, ἐὰν δὲ δύναται νὰ καταβάλλῃ πλέον, δίδει ὡς ἀντιστάθμισμα τῶν ἐνδεστέρων ἀδελφῶν, Μόνον ἢ Ἐπιτροπὴ γνωρίζει, τί ἕκαστος κατέβαλε. Ἀφοῦ ὁ ὑποψήφιος ἐγκριθῇ ὑπὸ τε τῆς Στοᾶς καὶ τῆς Μ.: Στοᾶς καὶ λάβῃ τὸν βαθμὸν τοῦ μαθητοῦ, ἀναμένει δύο ἔτη διὰ τὸν βαθμὸν τοῦ Ἐταίρου καὶ ἔπειτα δύο ἄλλα διὰ τὸν τοῦ Διδασκάλου. Ἐὰν ἐπιθυμῇ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς φιλοσοφικὰς τοῦ Σκωτικοῦ δέον ν' ἀναμένῃ ἄλλα δύο ἔτη διὰ τὸν 4ον βαθμόν, ἀλλὰ παραιτέρω δύναται νὰ ἀνέλθῃ ταχέως, ἐὰν γράψῃ διατριβὴν καθ' ἕκαστον νέον βαθμὸν ἱκανοποιούσαν τοὺς ἀδελφούς. Ὅπως ἐμποτίζεται διὰ τῶν μαθημάτων, ἅτινα διδάσκονται ἐν αὐταῖς. Ὁ Τεκτονισμὸς τῆς Τσεχοσλοβακίας εἶναι Ὁρθόδοξος, ἀπαιτῶν πίστιν εἰς τὸν Θεόν, ἔχων τὰ Μεγάλαι καὶ μικρὰ φῶτα, κοσμήματα καὶ διακόσμους, ἀκόμη δὲ καὶ αὐταὶ αἱ μεγάλαι τιμαὶ εἶνε ὅμοιαι πρὸς τὰς πολλῶν Ἀμερικανικῶν Μ.: Στοῶν.

ΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

Κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα συνεδρίασε τὸ Ὑπατον Συμβούλιον, καὶ ἡ Στοὰ τοῦ J. A. Komensky συνεκλήθη πρὸς δεξιῶσίν μου. Ἡ ἀνταλλαγὴ προσρήσεων καὶ προσφωνήσεων καὶ ἀντιφωνήσεων ὑπῆρξαν ὡς συνήθως εἰλικρινεῖς καὶ θερμαί. Συνήντησα πολλοὺς ἐκ τῶν ἀδελφῶν, μίαν πλειάδα ἐντελῶς ἐκλεκτὴν: Καλλιτέχναι, παιδαγωγοί, προξένους καὶ κληρικούς. Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας δὲν εἶναι μέλος, ἀλλ' ἐπιδοκιμάζει τὸν Τεκτονισμὸν καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ εἶνε Τέκτων. Ἀδελφός, κατ' εὐθείαν ἀπόγονος τοῦ Komensky (8ῃ γεννεά), ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου σεμνύνεται ἡ Στοὰ μοι ἔδειξε δακτύλιον, ὃν ἔφερον ὁ ἐνδοξὸς αὐτοῦ πρόγονος. Εἶναι μοναδικός, στολίζεται δὲ μὲ δύο καρδίας, ὑπεράνω τῶν ὁποίων ὀφθαλμὸς ἐν κινήτῃ κόγχῃ κινούμενος, ὡς ὁ ἀνθρώπινος φαίνεται ἐτάζων εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῶν κάτωθι αὐτοῦ καρδιῶν. Τὰ ἀγνοῦντα κοσμήματα τῶν ἀξιωματικῶν εἶναι τὰ καλλιτεχνικώτερα ἐξ ὧν ἔχω ἴδη, ἐσχεδιάσθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀδ. Μ. Mucha. Ὀλίγον πρὸ τοῦ πέρας τῶν ἐργασιῶν μοι ἀνηγγέλθη, ὅτι ἐξελέγη Ἐπίτιμος Μέγας Ταξίαρχος τοῦ Ὑπατου Συμβουλίου, μοι ἐδόθη δὲ σχετικὸν δίπλωμα θαυμά ὠραιότητος... Ὁ μόνον ἐσχεδιάσθη ἀλλ' ἐξωγραφῆθη καὶ ὠγα

γραφικήν ὑπὸ τοῦ Ὑπατου Ταξιάρχου Mucha, ἀληθὲς ἔργον τέχνης. (Μέρος τοῦ διπλώματος αὐτοῦ ἀνετυπώθη ὡς προμετωπίς τοῦ Neu Ave τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1926).

ΔΙΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΕΙΣ ΓΑΛΛΙΑΝ

Τὴν Πέμπτην 15 Ἰουλίου, ἐνωρὶς ἐκάλεσα τοὺς ἀδ.: Mucha καὶ Dvorsky, διότι ἕως τότε δὲν μοι εἶχεν ἔτι ἐπιστροφῇ τὸ διαβατήριόν μου. Τέλος ὁ ἀδ.: Dvorsky μετέβη δι' αὐτὸ ὁ ἴδιος, ἄλλως ἀμφιβάλλω, ἂν θὰ ἤμην ἱκανὸς νὰ ἀναχωρήσω μὲ τὴν ἀμαξοστοιχίαν τῆς 11 καὶ 15', διότι ὅταν ἐπανῆλθε μετὰ τοῦ διαβατηρίου δὲν ὑπελείπετο χρόνος πολὺς πρὸς σπατάλην. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ ἀναμένη τις τὰς ἀνάγας τῶν διαβατηρίων, καίτοι εἰς τινὰ μέρη ἡ ὑπομονὴ ἐξαντλεῖται, ἢ ψυχραιμία χάνεται καὶ ἀποφασίζει τις νὰ μὴ ἐπισκεφθῇ καὶ πάλιν ὀρισμένην χώραν, ἐὰν μὴ ἐκτοπισθῇ πως ἐξ αὐτῆς ἢ γραφειοκρατία. Εἶναι ἐνίοτε ὄντως ἀνιαρὸν τὸ πρᾶγμα, καίτοι βραδύτερον τὰ πλεῖστα λησμονοῦνται. Καὶ τὰ νομίσματα ὡσαύτως περιπλέκουν εἰς τὰς διαφόρους χώρας τὴν α' ἢ β' ἡμέραν, ὥστε νὰ θέτῃ αὐθις εἰς ἐφαρμογὴν τὴν πρακτικὴν ἀριθμητικὴν τῶν παιδικῶν του χρόνων. Μερικὰ τῶν νομισμάτων ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας εἶναι ἀξίας ἀπειροστέης. Εἰς χώραν τινὰ, δὲν ἐνθυμοῦμαι ποίαν, ἠγόραζέ τις μὲ ἓν ἑκατοστὸν τοῦ δολλαρίου περίπου 100 νομίσματα.

Ἡ Πράγα εἶναι ἄλλη πόλις, κάπως ὑπὲρ τὸ δέον βορεία ὥστε νὰ προσελκύῃ τὸν θερινὸν περιηγητὴν καίτοι τὸ κλίμα αὐτῆς εἶναι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην κάλλιον τοῦ τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ἰταλίας καὶ ἀξίζει μίαν ἐπίσκεψιν. Τοῦλάχιστον πᾶς Προτεστάντης ὀφείλει νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ. Οἱ ἀδ.: Mucha καὶ Dvorsky μὲ ὠδήγησαν εἰς τὸν σταθμὸν, μετὰ λύτης μὲ ἀπεχαιρέτισαν, ἀναθέσαντές μοι τὰς πρὸς τοὺς Ἀμερικανοὺς ἀδελφοὺς προσρήσεις των καὶ ἀνεχώρησα διὰ τοὺς Παρισίους μέσῳ Γερμανίας. Διῆλθον ἀπὸ τὸ Μαριεμπούργ, τὸ Κάρολσμπούργ καὶ καὶ τὴν Νυρεμβέργην. Ἐδείπνησα καὶ κατεκλίθη ἐνωρὶς.

ΑΛΕΚΤΩΡ

Ἐποικρολογικῶς εἶναι πτηνὸν ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀφύπνισιν τῶν ἐσωτερικῶν πνευματικῶν λειτουργιῶν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν σκέψεών του καὶ εἰς τὴν συγκέντρωσιν τοῦ νοῦ του εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐγώ. Εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἐρηγηγόσεως, καθόσον τὸ φώνημά του ἀναγγέλλει τὸ τέλος τῆς νυκτός, προλέγει τὸν προσεχῆ θρίαμβον τοῦ φωτός κατὰ τοῦ σκότους, τῆς ἀληθείας κατὰ τοῦ ψεύδους καὶ γνωρίζει ἡμῖν, ὅτι ἡ φύσις ἐμπερικλείει μυστικά, τῶν ὁποίων ἡ κατανόησις προαπαιτεῖ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ πνεύματος ἐκ τῶν δεσπομονιῶν καὶ τῶν προλήψεων. Εἶτα δὲ καταδεικνύεται ἐξ αὐτῶν, ὅτι προσορισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸ ἐνδότερον πνεῦμα. Διὸ τὸ πτηνὸν τοῦτο ἀπαντᾷ ὡς ἔμβλημα Ἄον τοῦ θεοῦ τῶν ὁρίων τοῦ χρόνου, Ἐωσφόρου τοῦ καὶ κυνοκεφάλου Ἐρμου, ἐφ' οὗ ὡς βράχου (Πέτρας) στερεοῦ ἐρείδεται ἡ διαίσθησις. Βον τοῦ πρὸς τὸν Ἐρμῆν ταυτιζομένου Ἀποστόλου Πέτρου (βράχου) τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Βον τοῦ συμβολίζοντος τὴν Ἀλήθειαν καὶ ἔχοντος κυνοειδῆ κεφαλὴν, ἀντιστοίχον τῷ Ἐρμῇ Ἀνούβιδος τῶν Αἰγυπτίων, Δον τοῦ παρὰ Ἰσραηλίταις ἱατροῦ τῶν ψυχῶν Ἀγγέλου Ραφαήλ, Εον τοῦ σωπῶντος καὶ τῇ βοηθείᾳ τοῦ φανοῦ καὶ τῆς βακτηρίας περιπατοῦντος ὁδοιπόρου, ὅστις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν Ἐρημίτην τοῦ Ταρώ. ΣΤον τοῦ ἀγγέλου τοῦ ὀδηγοῦντος τοὺς ἵππους τοῦ μεσαίωνος διὰ τῶν σχολιῶν ὁδῶν τῆς ἐπιστήμης, Ζον τῆς προσωποποιήσεως τοῦ ἐνστίκτου, ὅπερ ἀπομένει εἰς τὸν ἀνθρώπον τὸν στεροῦμενον φωτὸς καὶ διαρκῶς ἐπιθυμοῦντα νὰ φωτισθῇ. Ηον τῆς φρονήσεως, ἣτις ἄγει εἰς τὴν ἐπτάστολον θεότητα, τὴν φύσιν. Θον τῆς Ἀθῶς καὶ τῶν ἀντιστοίχων αὐτῇ θεοτήτων Ἰσίδος, Ἀθηνᾶς, Νηΐθ κλπ., αἵτινες ἔρχονται ἐκεῖθεν ὅπου λήγουσι, καὶ μόναι αὐταὶ γνωρίζουσι τὰς κλείδας τοῦ δώματος, ἐν ᾧ ὁ Κεραυνὸς (Λόγος) ἐστὶν ἐσφραγισμένος, Ιον τοῦ Φοῖβου Ἀπόλλωνος, ὅστις φέρει αὐτὸν ἐν τῇ χειρὶ του. ΙΑον τοῦ ἐμφυλίου Ἄρεως, ὅστις ἔχει αὐτὸν δορυφόρον, ΙΒον τοῦ κυνανθρώπου Ἀσκληπιοῦ, ὅστις χρησιμεύει ὡς ἱατρὸς καὶ ἀναγεννήτωρ, καὶ εἰς ὃν ὁ ἀλέκτωρ θυσιάζεται, ΙΓον τοῦ Ὀσίριδος, τοῦ Ζωροάστρου, τοῦ Μίθρα καὶ πάντων τῶν ἀναπτυξάντων τὴν ἐν ἑαυτοῖς ζωοδόχον καὶ ζωοδότειραν Ἐστίαν εἰς βαθμὸν καθιστῶντα αὐτοὺς φωτοβόλους ἡλίους, σώζοντας ἀπὸ τοῦ σκότους τὸ ὅλον σύστημα τοῦ κόσμου.

Ὁ ἀλέκτωρ συνήθως ἐθυσιάζετο εἰς τοὺς ἑφεστίους θεοὺς καὶ διῆ εἰς τὸν Πρίαπον, καθόσον ἐθεωρεῖτο καὶ θεωρεῖται τὸ ἐκφράζον συμ-

βολικῶς τὸν νόμον τῆς γονιμότητος ζῶον. Ὁ Σωκράτης εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ βίου του προσέταξε θυσίαν ἀλέκτορος εἰς τὸν Ἀσκληπιόν, καθόσον αὐτὰς ἐθεώρει ὡς ἀρχὰς μεγαλυτέρας εὐτυχίας.

Ἐν τῇ μαγείᾳ ἡ θυσία τοῦ μέλανος ἀλέκτορος, εἶται ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς τελετῆς τῆς ἐπικλήσεως κατὰ τὴν Σολομονικὴν τοῦ Ὁνωρίου. Ὁ θεόσοφος μάλιστα Amaranavella διδάσκει ὅτι ἡ θυσία τοῦ μέλανος ἀλέκτορος ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον μέρος τοῦ συστήματος τῶν δοκιμασιῶν τῶν Heungté (ἀδελφῶν) τῆς Κινεζικῆς μυσταγωγικῆς ἐταιρείας Sanhohway

Ἐν τῇ θεοσοφίᾳ ὁ ἀλέκτωρ ἐξελήφθη ὡς τὸ σύμβολον τῶν 7 συγκεντρωτικῶν καταστάσεων τῆς ὕλης, αἵτινες ἀπαρτίζουν τὸ ἀστρικὸν σῶμα καὶ τὰς ὑποδιαίρέσεις αὐτοῦ.

Ἐν τῇ ἑρμειακῇ φιλοσοφίᾳ ὁ ἀλέκτωρ λόγῳ τῆς ρώμης του καὶ τῆς ἐνεργείας του παρεβάλλετο πρὸς τὸ πῦρ, διότι ἐθεωρεῖτο ὅτι ἦτο τὸ σύμβολον τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἐνώσεως τοῦ θετικοῦ μετὰ τοῦ ἀρνητικοῦ στοιχείου, ἐπίσης εἶχεν ἐκληφθῆ ὡς σύμβολον τῆς ἀρχικῆς αἰτίας τοῦ παντός καὶ ἐταυτίζετο πρὸς τὴν πρωταρχικὴν ὕλην τῶν γνωστικῶν, πρὸς τὸ κηρύκειον τοῦ Ἑρμοῦ, ὅστις ὁδηγεῖ τοὺς μύστας πρὸς τὸν κόλπον τῶν μυστηρίων καὶ τὰς ψυχὰς εἰς τὰ ταξείδιά των πρὸς τὰ μέλλοντα ἐνδαιτήματα τὰ των καὶ πρὸς τὸν διπλὴν οὐρανὸν ἔχοντα ὄφιν. Τὴν σχέσιν αὐτὴν τοῦ ἀλέκτορος πρὸς τὸν ὄφιν δεικνύει εἰς τὰ μυστήρια τῆς Κυθίρης Συριακὸν εἶδωλον Nergal, ὅπερ Ἀλέκτωρ τῶν Sabbat, ὀρνιθόμορφος Abracas, ὄφιν τοῦ Ἄρεως καὶ φιλοσοφικὸς δράκων ἀποκαλεῖται. Φαίνεται δὲ ὅτι ὡς ὁ ἄγγελος τοῦ Φωτός Ἑβλῆς ἐγένετο ὄφιν, διότι ἐδίδαξε τοῖς ἀνθρώποις τὴν σοφίαν ἣτοι τὴν ἐπιστήμην τῆς ζωῆς, ὡς ὁ Προμηθεὺς προσεδέθη εἰς τὸν Κεύρασον διὰ τὴν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου κλοπὴν τοῦ πυρός, οὕτω καὶ ὁ ἀλέκτωρ ἔλαβε ζωὴν ὡδημορφὴν ὡς κατεπὼν τοῖς θνητοῖς τὰ τοῦ Ἡλίου μυστήρια. Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ὀλυμπιόδωρος διὰ τῶν ἐξῆς: «Ἀνθρωπον γὰρ εἶναι φησιν ὁ Ἑρμῆς τὸν Ἀλεκτρούνα καταρασθέντα ὑπὸ τοῦ ἡλίου» (Berthelot les Alchimistes Gr. σ. 101).

Ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ τεκτονικῇ ὁ ἀλέκτωρ εἶναι τὸ σπουδαιότερον σύμβολον τοῦ διασκεπτηρίου, καθόσον ὑπομινθῆσκει τῷ εἰσερχομένῳ τὸ πρῶτον εἰς τὸν θάλαμον τῶν σκέψεων, ὅτι δεόν νὰ συγκεντρώσῃ τὰς σκέψεις καὶ καταστήσῃ αὐτὰς γονίμους. Τὸ πτηνὸν τοῦτο εἶναι, ἐν ἐνὶ λόγῳ, τοῦτο τὸ σύμβολον τῆς γονιμότητος καὶ ὑποδεικνύει τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας δι' οὗ θὰ δημιουργήσωμεν ἐκ τοῦ χάους τὴν τάξιν.

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗ ΕΡΓΑ

ΤΡΙΤΗ ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἐκ τῶν εὐαρέστων φαινομένων τῆς συνεχῶς προαγομένης κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς ζωτικότητος τῆς Μακεδονίας ὑπῆρξε θεδαίως καὶ ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ τὸ ἔτος 1925 καθιέρωσις Διεθνοῦς Ἐκθέσεως κατὰ τὸ σύστημα τῶν ἐν ταῖς Εὐρωπαϊκαῖς πόλεσι γινομένων ἐτησίων ἐμποροπανηγύρεων (Foires).

Εὐτυχῶς δὲ εἰσαχθεὶς νέος οὗτος θεσμός, χρήσιμος διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἐρριζοδόλησε.

Ὅντως ἡ γενομένη δευτέρα ἐκθεσις ἐσημείωσεν ἐπιτυχίαν ἀσυγκρίτως ἀνωτέραν τῆς πρώτης ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμοῦ Ἐκθετῶν καὶ πληθῆος Ἐκθεμάτων καὶ ἀπὸ ἀπόψεως Ἐξωτερικῆς Παραστάσεως καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμοῦ ἐπισκεπτῶν, οἵτινες ὑπερέδωσαν τὰς 300. χιλ., ἐκ τῶν ὁποίων δὲ περὶ τὰς 70 χιλ. ὑπῆρξαν οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν περίξ Βαλκανικῶν Κρατῶν ἀφικόμενοι ἐπὶ τούτῳ διὰ τὴν Ἐκθεσὶν μας. Ἐπισήμως καὶ εἰς εἰδικὰ Περίπτερα ἔλαβον μέρος πέντε ξένα Κράτη, ἡ Ρουμανία, ἡ Πολωνία, ἡ Οὐγγαρία, ἡ Ἑλβετία καὶ ἡ Βουλγαρία καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἰδιῶται ἐν συνόλῳ 600. Ἐκθέται Ἑλληνικῶν προϊόντων συμμετέσχον 400, μεταξὺ τῶν ὁποίων πολλοὶ Δήμοι καὶ Κοινότητες ἐκθέσασαι συνολικῶς τὰ προϊόντα τῆς περιφερείας των. Ἡ Ἐκθεσις ἐξυπηρέτησε τὰ μέγιστα τὸ Ἑλληνικὸν Ἐμπόριον, τὴν Ἑλληνικὴν Βιομηχανίαν καὶ Παραγωγὴν ἐν γένει, θὰ ἐξυπηρετήσῃ δὲ ταῦτα πολὺ περισσότερον εἰς τὸ μέλλον, ἐφ' ὅσον ἀναπτύσσεται καὶ κρατύνεται.

Ἡ Ἐκθεσις ὀργανοῦται ὑπὸ Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς, λειτουργούσης συμφώνως τῷ ἀπὸ 23ης Μαρτίου 1928 Διατάγματι τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, τῇ συμπράξει τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης καὶ τῶν Γεωργικῶν, βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ὀργανώσεων τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἐκθεσις θὰ λάβῃ χώραν τὴν 16-30 Σεπτεμβρίου 1928 ἐν τῷ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως, ἐντὸς περιπτέρων, ὑποστέγων κλπ., ἀνεγερθέντων ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς καὶ ἐντὸς ἰδιωτικῶν τοιούτων.

Γίνονται δεκτὰ ὡς ἐκθέματα γεωργικά, βιομηχανικά καὶ βιοτεχνικά προϊόντα πάσης φύσεως τῆς τε ἐγχωρίου καὶ ἀλλοδαπῆς παραγωγῆς, τασσόμενα εἰς δώδεκα γενικὰς κατηγορίας, δηλαδή : 1) Γεωρ-

γικά προϊόντα πάσης φύσεως, 2) Βιομηχανία ειδών διατροφής, 3) Κλωστικά και ύφαντουργικά βιομηχανία και είδη ύφανσιμου, 4) βιομηχανία καπνού. 5) Οικοδομικά βιομηχανία και πρώτοι υλικοί. 6) Χημικά και φαρμακευτικά βιομηχανία. 7) Μεταλλουργικά και μηχανολογικά βιομηχανία και πρώτοι υλικοί. 8) Βιομηχανία δέρματος, 9) Βιομηχανία χαρτί και έκτυπώσεως· είδη γραφείου. 10) Βιομηχανία ξύλου· έπιπλα έν γένει. 11) Έλεουργία και άγγειοπλαστική έν γένει και 12) Άθύματα, τεχνητά άνθη, χειροτεχνήματα κλπ.

Πλείστοι δέ εύκολοι και έκπτώσεις ναύλων παρέχονται τόσον είς τούς έκθέτας, όσον και είς τούς έπισιλέπτας τής έκθέσεως.

Διεύθυνσις : Γραφείον έκθέσεως : Πεδίον Άρεως, Θεσσαλονίκη.
— Τηλεγραφική Διεύθυνσις : Foirint, Θεσσαλονίκη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΛΟΥΧΟΣ

Ο φίλι.· άδ.· Κωνσταντίνος Μαλούχος, μυηθείς είς τήν έν Άν.· Θεσσαλονίκης Σ.· Στ.· «Φοίνιξ» πρό δύο μόλις έτών, έδείκνυεν, ότι θα καθίστατο πεφωτισμένος και έμπνευσμένος μύστης τής Έλευθέρας Τεκτονικής.

Η έν τή κοινωνία, δράσις του μεταστάντος υπήρξε φωτεινοτάτη και τό κενόν, όπερ άφήκεν, είς τήν ήν κατείχε θέσιν ώς Γενικός Διευθυντής τής Όμοσπονδίας Γεωργικών Συνεταιρισμών Μακεδονίας — Θράκης είναι δυσαναπλήρωτον

Ο άγροτικός κόσμος, ώς παρά του ίδιου όμολογεΐται και ώς οί Τελτ.· πεποιθάμεν, άπώλεσεν θερμόν ύποστηρικτήν τών δικαίων αυτού, πραγματικόν προστάτην και ένεργητικώτατον και δραστηριώτατον Ηγέτην.

Νεώτατος και άγαπητός μεταξύ πάντων και πλήρης δράσεως μετέστη είς τήν Αίων.· Άν.· τήν 30ήν λήξαντος μηνός ό Κωνσταντίνος Μαλούχος.

Η κηδεία του έγέμετο σεμνοπρεπεστάτη και μεγαλοπρεπής τήν 30ήν Ιουνίου, άπηύθυνε δέ τήν ύστάτην προσφώνησιν πρός τόν μεταστάντα έκ μέρους τής Σ.· Στ.· «Φοίνιξ» ό Πρόσθετος Γραμματεύς

αὐτῆς ἀδ.: Δημ. Καρατζίου.

»Φίλτ.: ἀδ.: Κωνσταντίνε Μαλοῦχε,

Μὲ βαθυτάτην συγκλίνησιν οἱ ἀγαπητοὶ ἀδ.: σου σὲ συνοδεύομεν σήμερον εἰς τὴν τελευταίαν σου κατοικίαν.

Διὰ τῆς ἐκ μέσου ἡμῶν μεταστάσεώς σου ἡ ἄλυσος ἐθραύσθη καὶ εἰς ἔτι ἰσχυρὸς κρίκος ἀπεσπάσθη αὐτῆς.

Οἱ ἐργάται τοῦ Νοῦ τῆς ἀρετῆς βρυαλγοῦσι διὰ τὴν ἐλάττωσιν τῶν τάξεών των. Ἡ στήλη, εἰς ἣν ἀνήκεις, μετὰ μεγάλης λύπης θεωρεῖ τὴν θέσιν σου κενήν.

Μεταξὺ τῶν νεωτέρων μελῶν τοῦ ἐργαστηρίου μας ἔδειξας ἀμέσως ὅτι θὰ καθίστασο φωτεινὸς ἀστήρ.

Ἡ ἐν τῇ κοινωνίᾳ δράσις σου καταλείπει τὴν ἀνάμνησιν φωτεινῆς ἐργασίας, ἕνα σημεῖον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἀρετῆς ἐργασία σου καταλείπει παράδειγμα ἀκουράστου λαξευτοῦ τοῦ κελοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς.

Καὶ οἱ πρότεροι ἀλλαχοῦ ἀγῶνές σου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνταῦθα μέχρι τῆς παραμονῆς τοῦ θανάτου σου τοιοῦτοι, ἰδίᾳ ὑπὲρ τοῦ γεωργικοῦ κόσμου τῆς ὑπαίθρου χώρας, εἶναι ἀξιοὶ θαυμασμοῦ καὶ ἐπαίνων.

Ἡ ὑπηρεσία, ἣς τὴν πορείαν ὡς Διευθυντῆς αὐτῆς, πάντοτε πρὸς τὰ πρόσω κατηύθυνας, δικαιούται μεθ' ὑπερηφανείας νὰ καυχᾶται, δι' ὅσα ὑπὲρ αὐτῆς εἰργάσθης.

Ὁ τερρὸς τῆς ἐργασίας λάτρης καὶ πιστὸς τοῦ καθήκοντος θεράπων φιλοτίμως τὴν ἐπιστήμην σου ἐθεράπευες χάριν τοῦ κοινοῦ καλοῦ.

Ἐπὶ ἤρξας πλήρης ἐμπνεύσεως καὶ πίστεως πρὸς τὸ καθήκον σου καὶ θαρραλέος εἰς τὰς εὐγενεῖς ἐπιδιώξεις σου θέτων πάντοτε εἰς ἐφαρμογὴν τὰς ὠραίας ἀρχὰς τοῦ Ταγμ.: μας καὶ πιστεῶν ἀπολύτως εἰς τὴν πλουσίαν καρποφορίαν αὐτῶν.

Ἄγ.: ἀδ.: Μαλοῦχε ἐξ ὀνόματος τῆς Σ.: Στ.: «Φοῖνιξ», ἣς τὰς στήλας ὡς ἐνεργὸν μέλος αὐτῆς ἐκόσμηες καὶ ἐν ἣ τὸσον προφιλῆς ἦσο σοὶ δίδω τὸν τελευταῖον ἀσπ.: καὶ εὐχομαι, ὅπως ὁ Μ. Δημιουργὸς τοῦ Σύμπαντος σὲ κατατάξῃ εἰς τὴν χορείαν τῶν δικαίων καὶ ἐπιχύσῃ βάλσχμον παρηγορίας εἰς τὴν ἀλγοῦσαν οἰκογένειάν σου.

Γαίαν ἔχοις ἐλαφράν!

ΘΕΟΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Γραφείον Ἐκτελωνίσεων — Φορτώσεων
Ἰδρυθὲν τῷ 1899

Ἐν Πειραιεὶ Πλατεῖα Τελωνείου

Ἐν Ἀθήναις Κατάστημα Μ. Νικασιῶν Πλατεῖα Συντάγματος

ΚΤΗΜΑΤΟΜΕΣΙΤΗΣ Γ. ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΑΚΗΣ

Μητροπόλεως 1 (Πλατεῖα Συντάγματος)

Ἀθήναι Τηλ. Νο 159

Ἄγοραὶ — Πωλήσεις — Ἐνοικιάσεις — Δάνεια

*Διὰ τὸ θέρος ὕλαι χρωματιστοὶ ἀνακουφίζοντες τὴν ὄρασιν
δι' ὀφθαλμοὺς εὐαισθητοὺς ταυτοχρόνως μυοπικοὺς ἢ πρεσβυ-
πικοὺς εἰς μεγίστην ποικιλίαν παρὰ τῷ εἰδικῷ ὀπτικῷ*

ΛΕΩΝΙΔΑ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁδὸς Πανεπιστημίου 34 ἔναντι Στοᾶ Ἀρσακείου

ΑΠΟΘΗΚΗ ΧΑΡΤΟΥ

Κ. Α. ΜΙΜΗΣΚΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ

8-ΟΔΟΣ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ-8

(ΣΤΟΑ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ)

ΑΘΗΝΑΙ

Τηλέφωνον νέον 7-59

*Κάρτης γραφῆς, δημοσιογραφικὸς, περιτυλίξεως, τυπογραφικὸς
λιθογραφικὸς, δι' ἐκδότας κ. τ. λ.*

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ

Β. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁδὸς Σταδίου 53 — Ἀθήναι

*Ζητεῖται πιεστήριον μεταχειρισμένον ποδοκίνησον διαστά-
σεων 32×48. Πληροφορίαι «Πυθαγόραν».*

Τεύχη τοῦ «Πυθαγόρου» ζητοῦνται ἐπειγόντως τῶν ἀκολούθων μηνῶν

Ἰανουαρίου—Φεβρουαρίου ἔτους 1926

Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου ἔτους 1927

Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου τρέχοντος ἔτους 1928

Τὰ δύο ταῦτα τεύχη ἐκάστου ἔτους, ἀποστελλόμενα πρὸς τὴν Διευθυνσιν τοῦ «Πυθαγόρου» ὁδὸς Βαλτετσίου 3 Ἀθήνας, ἢ παραδιδόμενα εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἀδελφούς ἀντιπροσώπους τοῦ «Πυθαγόρου», γίνονται εὐγνωμόνως ἀποδεκτὰ ἀντὶ ἐτησίας συνδρομῆς.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Ε. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗ

ΑΓΙΟΥ ΜΑΡΚΟΥ 22 — ΑΘΗΝΑΙ

*Ἐπιμελημένη φωτογραφικὴ ἐργασία
εἰς μεγενθύσεις μαῦρες χρωματιστὸς παστὲλ
φωτογραφίας κάρτ-ποστὰλ καλλιτεχνικά.*

I. ΘΕΟΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ Γ. ΒΑΓΙΑΝΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ - ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ

Ἀρχιτεκτονικὴ μελέται — Τοπογραφικὴ ἐργασία

Ὑπολογισμοὶ καὶ κατασκευαὶ τεχνικῶν ἔργων

ΑΘΗΝΑΙ ὁδὸς Χαβρίου 7

II. ΖΟΥΖΟΥΛΑΣ

ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ

ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΜΕΓΑΡΩΝ ΠΟΥΛΟΥ 7 (πρὸς τὴν ἑξέσθ. Πλάτῃ)

Δημοδιδάσκαλος ἀριστοῦχος, ἔμπειρος καὶ ἐξαιρετικῶς εὐμέθodos ἀναλαμβάνει παραδόσεις μαθημάτων Δημοτικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, ὅπως ἐντὸς ὀλίγου χρόνου προαγάγη καθυστερήσαντας μαθητὰς. Πληροφορίαι παρὰ τῷ Διευθυντῇ τοῦ «Πυθαγόρου».